

ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS

JANUÁR 1998

ROČNÍK 6

BANKING JOURNAL

JANUARY 1998

VOLUME VI

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

1

BIATTEC

VÝSTAVA SLOVENSKÝCH BANKOVIEK A MINCÍ

V budove Slovenského národného múzea v Bratislave bola dňa 17. decembra 1997 sprístupnená verejnosti výstava Bankovky a mince SR 1993–1997. Výstavu, ktorá sa koná pri príležitosti 5. výročia vzniku Národnej banky Slovenska, otvoril viceguvernér NBS Jozef Mudrík.

Na výstave sú vystavené výtvarné návrhy jednotlivých bankoviek a mincí a zvláštna časť je venovaná emisii pamätných strieborných a zlatých mincí. Národná banka Slovenska vyhlásila pri tejto príležitosti súťaž o najkrajšiu slovenskú pamätnú mincu vydanú počas predchádzajúcich piatich rokov. Víťazom súťaže sa stal Ing. Milan Virčík, ktorý získal prvenstvo za výtvarný návrh dvestokorunovej pamätnej striebornej mince s motívom Banskej Štiavnice a technických pamiatok jej okolia z edície Svetové dedičstvo UNESCO. Druhú cenu získal Miroslav Ronai za výtvarný návrh pamätnej mince venovanej Roku ochrany európskej prírody a tretiu cenu akad. sochár Imrich Svitana za výtvarný návrh mince s motívom Národný park Slovenský raj.

Foto: C. Kerekes

Viceguvernér NBS J. Mudrík s ocenenými (sprava) M. Ronaiom, Ing. M. Virčíkom a akad. sochárom I. Svitanom.

V reprezentatívnych priestoroch Primaciálneho paláca v Bratislave sa dňa 17. decembra 1997 uskutočnilo koncoročné pravidelné stretnutie vedenia NBS s predstaviteľmi komerčných bánk. Guvernér NBS na tomto stretnutí oboznámil prítomných s menovým programom NBS na rok 1998 a s ďalšími úlohami, ktoré čakajú bankový sektor v budúcom roku.

Na slávnostnom večeri konanom pri príležitosti 5. výročia vzniku NBS sa zúčastnil aj prezident SR Michal Kováč a podpredseda Národnej rady SR Augustín Marián Húska.

Na pozvanie guvernéra NBS Vladimíra Masára navštívil Slovensko v dňoch 22. a 23. decembra 1997 guvernér Belgickej národnej banky Alfons Verplaetse. Počas dvojdňovej pracovnej návštevy sa belgický guvernér stretol s členmi Bankovej rady NBS a prijal ho aj prezident SR Michal Kováč. V. Masár označil spoluprácu medzi oboma centrálnymi bankami za mimoriadne významnú, keďže SR patrí do tzv. belgickej skupiny v rámci Medzinárodného menového fondu.

A. Verplaetse pri tejto príležitosti pripomenul, že cesta Slovenska do Európy vedie cez nízku infláciu, primeraný deficit štátneho rozpočtu, dobrú platobnú bilanciu a nezávislú centrálnu banku.

Text a foto: Ivan Paška

NA AKTUÁLNU TÉMU

Menový program Národnej banky Slovenska na rok 1998	2
The Monetary Programme of the National Bank of Slovakia for the Year 1998	31
Ing. Jaroslav Belás Úspory obyvateľstva v procese transformácie slovenskej ekonomiky	4
Household Savings in the Process of Transformation of the Slovak Economy	33

PREDSTAVUJEME

Ing. Miroslav Marenčík Asociácia bánk prekročila európsky prah	8
Association of Banks Has Crossed the European Threshold	
Ing. Milan Lónčík Bilancia na pozadí piateho výročia Poštovej banky	10
Results of the Post Bank against a Background of its Fifth Anniversary	

POSTREHY – PODNETY

Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš Aproximácia európskych smerníc v oblasti bankového dohľadu	12
Approximation of European Directives in Banking Supervision	

PRÍLOHA

Ing. Eleonóra Veresová Analýza banky	15
Analysis of a Bank	

Z HISTÓRIE

Prof. PhDr. Samuel Cambel, DrSc. Milan Hodža – priekopník ľudového peňažníctva na Slovensku	24
Milan Hodža – Pioneer in the People's Finance in Slovakia	

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Marián Tkáč Pavol Ország Hviezdoslav	28
---	----

INFORMÁCIE

Z rokovania Bankovej rady NBS	29
From the Meeting of the NBS Bank Board	
Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR	30
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR	

BIATEC

Odborný bankový časopis
január 1998

Vydavateľ / Published by:
Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:
Ing. Vladimír Masár (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva
Barliková, Ing. Adam Celušák, CSc.,
Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,
Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,
Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.,
Ing. Gabriela Miklóšová, Ing. Miroslav
Marenčík, Ing. Pavol Ochotnický, CSc.,
Doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová,
Doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:
šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 563 4406
zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polónyiová ☎ 563 3400
výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 563 4536

Adresa redakcie / Editorial Office:
Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 818 54 Bratislava
tel.: 563 3034, 563 4406, 563 3400,
fax: 563 3035

**Objednávky a predplatné
prijíma redakcia:**
na časopis: ☎ 563 3034
na inzerciu: ☎ 563 4536

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena jedného výtlačku: 19,10 Sk
vrátane DPH

Ročné predplatné:
229 Sk vrátane DPH.
Zahraničným predplatiteľom účtujeme
poštovné

Tlač / Printed by: I + I print, spol. s r. o.
Ondávská 3, 826 47 Bratislava

Distribúcia / Distributed by:
PNS, a. s., Košická 1,
813 80 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:
12. 1. 1998

Dátum vydania: 26. 1. 1998

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

1. strana obálky / Front Cover:
Exponáty zo zbierky Slovenského
národného múzea / Exhibits from collec-
tions of the Slovak National Museum

Foto: Mikuláš Červeňanský

MENOVÝ PROGRAM NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA NA ROK 1998

Banková rada NBS už pravidelne začiatkom decembra hodnotí výsledky bežného roka v oblasti ekonomického a menového vývoja Slovenskej republiky a stanovuje základné zámery menového vývoja pre nadchádzajúci rok. Výnimkou nie je ani rok 1997. Banková rada sa na svojom 24. zasadaní dňa 12. 12. 1997 podrobne zaoberala súčasným ekonomickým a menovým vývojom, predpokladmi naplnenia menových cieľov na rok 1997 a zároveň odsúhlasila menový program na rok 1998.

Menový vývoj v roku 1997

Počas roku 1997 Národná banka Slovenska dôsledne sledovala plnenie prijatého Menového programu NBS. Na základe vývoja v roku 1997 možno konštatovať, že sa podarilo naplniť základné ciele NBS, t. j. dosahuje sa prijateľná miera inflácie pri relatívne stabilnom výmennom kurze. V súvislosti s prijatím menovopolitických opatrení v júli 1996 a spolu s prechodom na kvantitatívny výkon menovej politiky pri ovplyvňovaní likvidity a správania sa bankového sektora od 1. januára 1997, podarilo sa dosiahnuť príbrzdzenie dynamiky základných menových agregátov, kritériálnych menových veličín, pričom ich vývoj sa približuje k stanoveným programovým cieľom.

Podľa posledných údajov (predbežné údaje k ultimu novembra 1997 vo fixnom kurze) dynamika čistých domácich aktív dosahuje na medziročnej báze 7,7 %, 12-mesačná miera rastu peňažnej zásoby meranej agregátom M2 bola na úrovni 11,5 %, domáce úvery medziročne vzrástli o 10,5 %. Na základe krátkodobých prognóz NBS predpokladá, že menové agregáty ku koncu roka dosiahnu približné hodnoty, projektované v Menovom programe na rok 1997. Inflácia meraná indexom spotrebiteľských cien by sa mala ku koncu roka pohybovať na úrovni okolo 6 %. Pokračuje vysoký reálny rast hrubého domáceho produktu. Hrubý domáci produkt by mal v priebehu roku 1997 prevýšiť pôvodne predpokladaný rast 5 % a v reálnom vyjadrení sa tak priblížiť k 6 %-nej hranici. Akcelerujúcou položkou by mal aj naďalej byť domáci dopyt, a to predovšetkým hrubé investície.

Deficit bežného účtu platobnej bilancie dosiahol za deväť mesiacov roku 1997 hodnotu 36,9 mld. Sk. Konzervatívna menová politika a opatrenia vlády Slovenskej republiky pôsobia a pôsobia na znižovanie dynamiky dovozov a následne na zlepšovanie zahranično-obchodnej bilancie SR. Je reálny predpoklad, že podiel bežného účtu platobnej bilancie na HDP dosiahne lepšie hodnoty v porovnaní s rokom 1996. Vnútorne prepočty NBS sú 8 %. Národná banka Slovenska však očakávala, že v tejto oblasti bude v roku 1997 priaznivejší vývoj. Postupne prichádza ku kvalitatívnemu posunu v oblasti vývoja obchodnej bi-

lancie a bežného účtu platobnej bilancie. Vývoz rastie už dlhšie obdobie rýchlejšie ako dovoz, podiel deficitu bežného účtu platobnej bilancie sa postupne znižuje, no stále nedosahuje tzv. menovo bezpečnú hranicu pod 5 % HDP. Dôležitý je však trend, ktorý sa postupne zlepšuje a výsledky sú výrazne priaznivejšie ako v roku 1996.

Negatívom vývoja v roku 1997 bol nielen podstatný nárast zahraničnej zadlženosti, ale aj vysoká úroveň a volatilita úrokových sadzieb. Na rast úrokových sadzieb mal vplyv aj dynamický vývoj deficitu rozpočtového hospodárenia a celého verejného sektora, ktorého prefinancovanie sa stretalo na peňažnom trhu s problémami. Deficit bežného účtu platobnej bilancie, ako i vnútorná nerovnováha bola aj jednou z hlavných príčin menového útoku na slovenskú korunu a pomerne výrazných devalvačných očakávaní.

Dosiahnuté výsledky v oblasti menových agregátov boli ovplyvnené najmä znížením dynamiky úverov podnikom a obyvateľstvu. Takýto vývoj však znamená vytlačenie aktivít súkromného sektora verejným, čo je z dlhodobého hľadiska nebezpečné a môže negatívne ovplyvniť produkčný vývoj ekonomiky v budúcich rokoch.

Menový program NBS na rok 1998

Menový vývoj bude podľa predpokladov Národnej banky Slovenska i v roku 1998 realizovaný v prostredí vnútornej a vonkajšej nerovnováhy, pričom intenzita pôsobenia oboch nerovnováh by sa mala zmiernovať. Menová politika a jej hlavné ciele nekončia 31. decembrom a nezačínajú 1. januárom. Menový vývoj je kontinuálny a v tomto duchu sú zostavené i menové ciele na rok 1998. Národná banka Slovenska bude naďalej pokračovať v upevňovaní vnútornej a vonkajšej stability slovenskej koruny.

Miera inflácie meraná indexom spotrebiteľských cien by sa ku koncu budúceho roku mala pohybovať v rozmedzí 5,6–5,9 %, pri udržiavaní fixného nominálneho výmenného kurzu v rámci stanoveného fluktuálneho pásma ± 7 %. Predpokladom menového vývoja je reálny rast hrubého domáceho produktu o 4,8 %, pričom schodok bežného účtu platobnej bilancie by

mal byť nižší ako 6 % z HDP. Miera úspor v rámci HDP si aj naďalej pravdepodobne zachová nižšie hodnoty ako miera investícií, avšak tento rozdiel sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi bude v roku 1998 mierne znižovať. Tlaky na doplnenie domácich úspor zahraničnými však budú aj naďalej pretrvávajúť.

S cieľmi a predpokladmi menového vývoja je konzistentný rast čistých domácich aktív o 11,5 %, pričom peňažná zásoba meraná agregátom M2 by mala medziročne vzrásť o 9,4 %. Pri odhadovanom vývoji hospodárenia verejného sektora bude môcť dynamika úverov podnikom a obyvateľstvu dosiahnuť 7,9 % a devízové rezervy NBS by mali pokrývať 3,2-násobok priemerného mesačného dovozu tovarov a služieb v roku 1998.

Vzhľadom na predpokladaný stabilný vývoj peňažnej zásoby v roku 1998, ako i mierny nárast objemu úverov podnikom a obyvateľstvu oproti predchádzajúcemu roku, NBS očakáva pokles úrokových sadzieb tak na peňažnom trhu, ako aj na trhu primárnych depozít a úverov. Túto tendenciu možno pozorovať už i v posledných mesiacoch roku 1997. Výraznejšiemu poklesu ceny peňazí bude pravdepodobne brániť pomerne veľký objem zdrojov, ktoré bude v rámci dlhovej služby potrebovať reholvovať štátny rozpočet, ako i potreba nových zdrojov na prefinancovanie fiskálneho schodku v roku 1998.

Vývoj úrokových sadzieb bude aj v roku 1998 závisieť od angažovanosti sa verejného sektora v prerozdelených procesoch. V prípade väčšej ako predikovanej expanzie verejného sektora nebude však možné násilne znižovať úrokové sadzby prostredníctvom uvoľnenia menovej politiky NBS. Tým by došlo len k prehĺbeniu nerovnováh v ekonomike s negatívnymi dopadmi na vonkajšiu nerovnováhu a ekonomický rast v budúcnosti.

V rámci operácií menovej politiky, v oblasti menovo-politických faktorov dochádza k jedinej zmene. Aj v súvislosti so vznikom Eximbanky SR a Fondu na podporu exportu Národná banka Slovenska bude v roku 1998 uskutočňovať zmenkové operácie iba v oblasti poľnohospodárskych zmienek.

V roku 1998 sa nepredpokladá zásadná zmena menového inštrumentária NBS. Možno konštatovať, že kvantitatívne riadenie menovej politiky prostredníctvom operácií na voľnom trhu sa v roku 1997 osvedčilo. To isté možno povedať aj o devízovej pozícii bánk na menové účely, kde aj jej vplyvom bolo možné odolať útoku na slovenskú menu v máji 1997. Preto toto opatrenie zostáva v platnosti aj v roku 1998.

Súčasný nástroje používané pri výkone menovej politiky sú dostatočne pružné na operatívne korekcie smerovania menovej politiky v závislosti od aktuálneho vývoja. Snahou NBS bude v nasledujúcom roku pokračovať v uskutočňovaní transparentnej menovej

politiky a v rámci možností aj stabilizovať vývoj na medzibankovom trhu. Podmienkou je však konzistentnosť menovej a fiskálnej politiky v smere znižovania vonkajšej a vnútornej makroekonomickej nerovnováhy.

Budúci vývoj skrýva aj určité riziká. Dosahovanie akceptovateľnej inflácie a súčasne reálneho rastu HDP je podmienené postupným procesom deregulácie cien, urýchlením reštrukturalizácie a transformácie ekonomiky, s dôrazom na problémové oblasti, ako napríklad banková sféra, poľnohospodárstvo, strojársky priemysel. Otvorené sú otázky účinnosti mzdovej regulácie, hranice miery zahraničnej zadlženosti, problémy v bankovej sústave. Riziko predstavuje aj vývoj verejných financií.

Konštrukcia menového programu je aj v roku 1998 zameraná na zmiernenie vonkajšej nerovnováhy ako podmienky na dosahovanie stability meny a následného ekonomického rastu. Parametre Menového programu na rok 1998 sú postavené na niektorých predpokladoch makroekonomického vývoja, ktorých zmenená orientácia a úroveň môžu výrazne pozmeniť aj výkon menovej politiky. Výrazný odklon pri plnení prezentovaného menového programu na rok 1998 by mohol znamenať spustenie bolestného procesu nekontrolovaného hľadania rovnováhy vo vývoji ekonomiky.

Rok 1998 opäť nebude jednoduchý. Porušovanie prirodzených ekonomických zákonitostí je dlhodobé nemožné. Všetky subjekty v ekonomike musia rešpektovať aj disciplinárnu funkciu zvolenej politiky výmenného kurzu. V tejto oblasti, podľa názoru centrálnej banky, prevládajú viac pozitívne stabilného kurzu meny nad negatívami. Filozofia menového programovania sa opiera o dlhodobé ciele.

Menová politika predstavuje kontinuálny, spojený proces. Banková rada NBS sa zaoberala na svojom zasadnutí aj menovým výhľadom do roku 2001. V tejto oblasti spolupracujeme aj s nezávislými výskumnými inštitúciami. Prezentovaný menový vývoj je udržateľný, ciele sú dosiahnuteľné. Vyžaduje však koordináciu všetkých súčastí makroekonomickej politiky podporenú urýchlenou reštrukturalizáciou mikrosféry. Menový program reaguje na domáce a zahraničné podmienky, tak aby bol dosiahnutý hlavný cieľ, ktorým je udržanie vonkajšej a vnútornej stability meny pri súčasnej podpore a vytváraní prostredia pre reálny ekonomický rast.

Budúcnosť Slovenska je v medzinárodnej kooperácii a integrácii. Menový vývoj a menová politika sú ovplyvňované a v budúcich rokoch budú závisieť aj od realizácie procesu vstupu Slovenska do medzinárodných ekonomických a politických zoskupení.

Z vystúpenia guvernéra NBS Vladimíra Masára na tlačovej konferencii dňa 18. decembra 1997.

ÚSPORY OBYVATELSTVA V PROCESSE TRANSFORMÁCIE SLOVENSKEJ EKONOMIKY

Ing. Jaroslav Belás, Všeobecná úverová banka, a. s.

Úspory obyvateľstva ako významný makroekonomický ukazovateľ predstavujú vo svojej podstate odloženú spotrebu obyvateľstva a zároveň významný zdroj pre poskytovanie úverov podnikateľskej sféry. Je pozoruhodné, že i napriek deklarovanému významu úspor obyvateľstva v hierarchii makroekonomických veličín pociťujeme pomerne nízky záujem teoretikov o skúmanie tohto ukazovateľa a taktiež v praktickej činnosti obchodných bánk v zásade menej významná úloha býva prisudzovaná riadeniu vkladových bankových produktov.

Cieľom tohto príspevku je zhrnúť základné teoretické závery v oblasti úspor obyvateľstva, definovať základné príčiny vytvárania úspor v národnom hospodárstve a analyzovať základné kvantitatívne a kvalitatívne zmeny, ku ktorým dochádza v oblasti úspor obyvateľstva počas transformačného procesu.

Teoretické východiská

Sobek, O. [3] definuje úspory nasledovne: „Za úspory hospodáriacich subjektov možno považovať peňažné prostriedky, ktoré sa z obehu dočasne uvoľnili v dôsledku vedomého odkladu zamýšľaného použitia peňažných dôchodkov bežného obdobia na neskoršie obdobie“.

V literatúre [5] sa možno stretnúť aj s inými definíciami úspor, z pohľadu tohto príspevku možno využiť nasledovnú definíciu: „Úspory obyvateľstva bývajú všeobecne definované ako rozdiel medzi spotrebou a disponibilnými príjmami. Tvoria ich dve základné zložky: vklady a hotovosti. Sú dôležitým indikátorom ekonomickej situácie spoločnosti, na jednej strane ako rezervy obyvateľstva, na druhej strane, v rukách bankového sektora ako dôležitý zdroj úverov do národného hospodárstva, ktorý v súčasnej dobe tvorí viac než 55 % všetkých úverových zdrojov.“

Podstatný a charakteristický prvok vo vzťahu k definovaniu a analýze príčin vytvárania úspor v národnom hospodárstve treba vidieť v individuálnom rozhodnutí jednotlivcov v odložení spotreby na neskoršie obdobie. Individuálny rozhodovací proces môže byť založený na racionálnych základoch, ale taktiež môže niesť výrazné intuitívne znaky.

Ekonomickou podstatou vytvárania úspor v národnom hospodárstve je teda odložená spotreba a postupné vytváranie fondov peňažných prostriedkov na použitie v budúcom období. V tejto súvislosti je zaujímavá problematika definovania príčin vytvárania úspor v národnom hospodárstve a dopadov na makroekonomickej i mikroekonomickej úrovni.

Sobek, O. [3] prezentuje veľmi zaujímavý a podnetný názor v oblasti analýzy motívov vytvárania úspor v národnom hospodárstve: „S prekvapením možno konštatovať, že pre vznik úspor obyvateľstva vlastne neexistuje uspokojivá a všeobecne prijatá teória. Je zrejme, že vznik úspor nemožno vysvetliť jedinou príčinou a že na vysvetlenie nepostačujú ani čisto ekonomické úvahy. Tvorba

úspor u obyvateľstva je z úzko pojatého ekonomického hľadiska vlastne neracionálna, pretože znižuje reálnu životnú úroveň bežného obdobia, napriek tomu sa však vo všetkých ekonomických systémoch vyskytuje.“

Aspekt maximalizácie životnej úrovne bežného obdobia nemožno teda považovať za primárny ekonomický motív. Z mikroekonomickeho hľadiska za primárny ekonomický motív vytvárania úspor treba považovať zosúladienie spotrebnej stratégie obyvateľa s jeho rozpočtovými možnosťami, čiže je potrebné reagovať na situácie, že niektoré spotrebne statky nie je možné získať realizáciou bežného príjmu, ale je nutné cieľavedome vytvárať peňažné rezervy na ich realizáciu v budúcnosti.

Empirické poznatky v tejto oblasti poukazujú na skutočnosť, že cieľavedomosť vytvárania úspor nemožno stotožňovať s cieľavedomosťou ich perspektívneho použitia. Vzhľadom na vlastnosti úspor možno očakávať, že účelovosť použitia úspor sa mení počas procesu ich tvorby.

Významný mikroekonomickeý motív predstavuje kapitalizáciu úspor formou úroku. Tento aspekt výraznou mierou determinuje štruktúru úspor v prospech tvorby vkladov predovšetkým v podmienkach kladnej reálnej úrokovej miery a významne ovplyvňuje mieru úspor v NH.

Proces individuálneho rozhodnutia obyvateľa o rozdelení príjmu na spotrebu a úspory je podmienený reálnou ekonomickou situáciou. Jednotlivé ekonomické veličiny rôznou mierou intenzity vplyvajú na rozhodnutie o úsporách. Ekonomické kategórie ako dôchodok, ceny, inflácia priamou formou ovplyvňujú proces vytvárania úspor v národnom hospodárstve, pretože majú priamy dopad na podmienky realizácie príjmov obyvateľstva.

V tejto súvislosti však nemožno abstrahovať od základného ekonomického rámcu, ktorý je merateľný základnými makroekonomickými údajmi (HDP, saldo ŠR, nezamestnanosť, platobná bilancia) pretože je evidentné, že rozhodovanie obyvateľstva je nepriamo ovplyvnené makroekonomickeou situáciou a taktiež odvodenými očakávaniami v oblasti ekonomického rozvoja.

Objektívna nevyhnutnosť zosúladienia individuálnej spotrebnej stratégie obyvateľa s jeho rozpočtovými možnosťami v každom časovom momente na úrovni makroekonomickej determinuje existenciu ustálenej hladiny úspor. Tento výsledok poukazuje na skutočnosť, že výslednicou rôznych rozhodnutí veľkého množstva obyvateľov je relatívne stabilná masa úspor v dlhom časovom období.

„Funkciu úspor treba vidieť tak z hľadiska mikroekonomického - vo vytváraní predpokladov na zvýšenie individuálnej spotreby v budúcnosti, ako aj z hľadiska makroekonomického - v presune prostriedkov z fondu spotreby do fondu akumulácie, a tým vytvárania predpokladov na rýchlejší rozvoj národného hospodárstva.“ [1]

Trvalé pôsobenie úspor v ekonomike znamená, že ich pôsobenie z makroekonomického hľadiska je výraznejšie a potláča mikroekonomické hľadisko. Uvedený záver je všeobecne platný pre obdobie normálneho vývoja ekonomiky na základe pravidelného medziročného prírastku úspor, nemožno ho však považovať za absolútne platný.

V súvislosti s definovanými ekonomickými a psychologickými motívmi možno vyvodíť vlastnosť spontánneho vytvárania úspor. V zásade nie je možné stanoviť presné ekonomické zákonitosti tvorby úspor v ekonomike vzhľadom na silné pôsobenie ľudského faktora. Znamená to, že spotrebiteľ sa rozhoduje sám, či peniaze minie za tovar, alebo ich usporí na budúce použitie, zároveň je však značne ovplyvňovaný ponukou a vlastnými preferenciami subjektívneho charakteru.

Veľmi zaujímavé matematicko-štatistické výsledky prezentuje vo svojej práci za oblasť makroekonomických ukazovateľov Murárik, R. [2] v tom zmysle, že „len malá závislosť bola preukázaná medzi celkovými peňažnými príjmami obyvateľstva a vkladmi obyvateľstva, celkovými peňažnými príjmami obyvateľstva a mierou úspor, príjmami z miezd a vkladmi obyvateľstva, príjmami z miezd a mierou úspor, celkovými peňažnými výdajmi obyvateľstva a vkladmi obyvateľstva a medzi celkovými peňažnými výdajmi obyvateľstva a mierou úspor.“

Uvedené závery matematicko-štatistickej analýzy v podmienkach Českej republiky je potrebné vhodnou formou interpretovať. Makroekonomické prostredie značne determinuje rozhodovanie obyvateľov k úsporám, nemožno ho však považovať za automatický regulátor. Ak sa však budeme pohybovať v extrémnych hraniciach, treba očakávať vyššiu závislosť medzi uvedenými hodnotami. Napr. ak by celkové peňažné príjmy obyvateľstva za určitý rok boli nulové, len ťažko možno očakávať nárast úspor obyvateľstva, ak budeme abstrahovať od pripísaných úrokov.

Napriek definícii a zdôvodneniu charakteristických znakov úspor, pre praktické postupy obchodných bánk bude iste zaujímavý problém aktívneho ovplyvňovania tvorby úspor.

Ak vychádzame z predpokladu, že tvorba úspor je objektívny ekonomický jav, v podmienkach obchodných bánk existujú reálne predpoklady na vytváranie dodatočných vkladov formou zmeny štruktúry úspor v prospech vkladov, resp. formou zmeny štruktúry vkladov v prospech obchodnej banky, ktorá má kvalitne prepracovaný marketing vkladových produktov.

Objektívnou črtou tvorby úspor je ich nepravidelná tvorba. Je zrejme, že časť vkladov sa vytvára pravidelne v rámci existujúcich vkladových produktov obchodných bánk, napriek tomu možno predpokladať, že úspory ako celok sa vyvíjajú nepravidelne. Tvorba úspor je determinovaná jednak vlastnými preferenciami spotrebiteľa (možno očakávať, že vplyvom rôznych faktorov preferencie majú značnú dy-

namiku a intenzitu), jeho budúcimi očakávaniami v oblasti príjmov, spotreby, vývoja makroekonomických veličín (inflácia, úroková sadzba atď.), ktorí majú výrazne subjektívny charakter a taktiež pôsobením reálnych ekonomických veličín (inflácia, úroková sadzba atď.).

Na základe definovaných vlastností úspor a motívov ich vytvárania možno očakávať, že v procese tvorby úspor pôsobí celý rad protirečivých faktorov, kde zmena intenzity jednotlivých faktorov vyvolá celkovú zmenu ukazovateľa s minimálnou možnosťou presne kvantifikovať vývoj.

Popri ekonomických motívoch vytvárania úspor v národnom hospodárstve možno definovať i psychologické motívy. Je zrejme, že vytváranie úspor obyvateľstva nie vždy predstavuje racionálnu činnosť, pretože značná časť obyvateľstva intuitívne vytvára úspory.

Laut, P. [3] definuje zákon tvorby úspor a uvádza zaujímavé postrehy k tejto problematike. Zákon sporenia podľa autora „znamená ukladať časť svojho súčasného príjmu s cieľom zaistenia voľného času v budúcnosti alebo na budúce zvýšenie príjmov. Pokiaľ ste schopní pravidelne sporiť, znamená to, že ste prinajmenšom takí inteligentní ako veveričky, ktoré si taktiež odkladajú oriešky na zimu.“

Autor tiež prezentuje zaujímavý motív k úsporám, ktorý možno zaradiť do oblasti psychologických motívov. „Sporením myslím ukladanie peňazí na nejaký účel v budúcnosti. Bez ohľadu na to, akým spôsobom si zarábate, peniaze sa k vám nehrnú nepretržite, ale vždy po častiach. Takmer každý si chce kúpiť niečo, čo svojou cenou presahuje veľkosť čiastky, ktorú môže dostať naraz. Pokiaľ teda chce svoj sen realizovať, má dve možnosti. Jednou z nich je požičať si peniaze, kúpiť predmet svojich túžob a dlh potom splácať vo forme časti svojich budúcich príjmov – plus úroky. Druhá možnosť je ukladať si časť svojich príjmov dovedy, kým sa nahromadí dostatok peňazí na nákup požadovaného predmetu. Zdanlivo jediný rozdiel medzi týmito spôsobmi je, že požičané peniaze vám umožnia potrebu naplniť skôr výmenou za úroky, ktoré potom musíte veriteľovi zaplatiť. Je tu však jeden podstatný rozdiel, ktorý už nebýva taký zřejmý predovšetkým tým, ktorí majú vo zvyku všetko kupovať na splátky. Tento rozdiel predstavuje vnútorný pokoj. Keď za svoje nákupy platíte v hotovosti, nemusíte si robiť starosti so žiadnymi splátkami a navyše budete môcť svoje budúce príjmy uhrádzať podľa vlastnej vôle.“

Záverom k uvedenej problematike možno definovať formálnu funkciu úspor, ktorá prezentuje potenciálne možnosti vzniku úspor v národnom hospodárstve v závislosti od definovaných faktorov a motívov.

$$S_x = f(E, I, P_c, T, F)$$

kde:

S_x = úspory

E = úroveň ekonomiky meraná základnými makroekonomickými veličinami (HDP, saldo ŠR, miera inflácie, miera nezamestnanosti)

I = dôchodok obyvateľa

P_c = cenová úroveň a jej dynamika

T = subjektívne faktory – vkus preferencie, móda, očakávania, tradície

F = ostatné (psychologické faktory)

Zmyslom definovania formálnej funkcie úspor je systémove zhrnutie činiteľov, ktoré determinujú proces vytvárania úspor obyvateľstva v národnom hospodárstve a ukázanie na zložitosť ich vnútorných väzieb.

V nadväznosti na objektívnu nevyhnutnosť optimalizácie zdrojovej základne slovenských obchodných bánk táto funkcia definuje potenciálne možnosti cieľavedomého pôsobenia banky na obyvateľstvo. Pri definovaní formálnej funkcie úspor si teda autor nekladie za cieľ predložiť exaktný spôsob výpočtu úspor v národnom hospodárstve.

Vývoj úspor obyvateľstva

Z hľadiska objektívnej analýzy je potrebné definovať základné špecifiká úspor v procese centrálne riadenej ekonomiky:

- úspory obyvateľstva z kvalitatívneho hľadiska predstavujú významný prvok, ktorý dynamizuje rozvoj národného hospodárstva, z kvantitatívneho hľadiska i napriek vzostupnému trendu miera sporivosti je spravidla nižšia než v trhových ekonomikách.

- vývoj úspor obyvateľstva možno považovať za exogénnu veličinu, ktorá vyplýva z „relatívne“ slobodného rozhodovania o použití ich disponibilných príjmov v špecifickom ekonomickom prostredí. Špecifiká centrálne riadenej ekonomiky možno vidieť v nasledovnom: časť úspor obyvateľstva predstavujú tzv. vynútené úspory, peniaze nemajú možnosť premeny na kapitál, úrokové sadzby sú minimálne a nepredstavujú ekonomický impulz pre vytváranie úspor.

- kvantitatívne najdôležitejšie dôvody pre sporenie sú skôr psychologického charakteru.

Vývoj sporivosti obyvateľstva v % z disponibilných peňažných príjmov v období centrálne riadenej ekonomiky sa v období rokov 1953 (po menovej reforme) až do roku 1989 pohyboval v intervale kladných hodnôt {0,2; 6,7}. Najnižšia ročná miera sporivosti v ČSSR bola vykázaná v roku 1953, keď jediný raz došlo k absolútnemu poklesu vkladov a naopak najvyššie miery sporivosti boli vykázané v období r.1969–1973, keď sa ročná miera sporivosti pohybovala od 5,3 do 6,7 %. V 80-tych rokoch sa priemerná celková miera sporivosti pohybovala na úrovni 4,5 %.

Pri hodnotení výsledkov mikrocenza 1986 v oblasti sporenia je zaujímavé, že z hľadiska dôvodov sporenia československých domácností výrazne prevažujú dôvody s neúčelovým zameraním. Najčastejšie uvádzaným dôvodom bola potreba disponovať finančnou rezervou v domácnosti (uviedlo 60,28 % domácností), nasledovalo sporenie na starobu (40,13 % domácností) a sporenie v prospech detí (34,67 % domácností).

Vývoj vkladov obyvateľstva vrátane úrokov na území Slovenska počas existencie ČSSR mal dynamický priebeh. V roku 1953 stav vkladov obyvateľstva vrátane úrokov predstavoval 386 mil. Kčs, v roku 1970 17 018 mil. Kčs, v r. 1980 47 927 mil. Kčs, v r. 1989 89 992 mil. Kčs, teda za obdobie 35 rokov sa objem vkladov obyvateľstva zvýšil 233-krát. Pre výstižnejšie ilustrovanie dynamiky vzhľadom na deformované východisko možno použiť iný

ukazovateľ, napr. že za obdobie od r. 1970 do 1989 sa objem vkladov obyvateľstva zvýšil 5,3-krát.

Proces transformácie slovenskej ekonomiky z prostredia centrálne riadenej ekonomiky do prostredia ekonomického systému založeného na princípoch trhu predstavuje zásadnú kvalitatívnu zmenu, ktorá ovplyvnila všetky ekonomické javy a ukazovatele, resp. zmenila princípy ich existencie. Transformácia ekonomiky vo svojej podstate znamená zmenu vlastníckych vzťahov a vybudovanie podmienok na fungovanie trhového mechanizmu.

Česko-slovenský model transformácie ekonomiky bol založený na zásadách liberalizácie cien a miezd, reštriktívnej rozpočtovej a monetárnej politiky, privatizácie a konvertibility koruny.

Deklarované zásady transformačného modelu z hľadiska všeobecne platných poznatkov ekonomickej teórie vytvárajú nepriaznivé podmienky pre tvorbu úspor obyvateľstva. Liberalizácia cien a miezd v podstate znamená pri neexistencii konkurenčného prostredia priamy negatívny dopad na reálne príjmy, ale i úspory obyvateľstva, reštriktívna rozpočtová a monetárna politika v konečnom dôsledku podmieňuje vytváranie bariér rastu reálnych príjmov obyvateľstva a proces privatizácie vytvára možnosť premeny úspor na kapitál. Pôsobenie deklarovaných zásad transformácie treba vnímať v nadväznosti na reálne výsledky ekonomiky merané základnými makroekonomickými veličinami.

HDP v bežných cenách zaznamenal v sledovanom období vzostupný trend. HDP v stálych cenách roku 1993 v rokoch 1990 a 1991 vykázal rastúci trend, v rokoch 1992 a 1993 pokles a postupný nárast v ďalších troch rokoch. Pri určitom zjednodušení možno konštatovať, že HDP vytvoril mierne pozitívne prostredie pre rast úspor obyvateľstva.

ŠR v sledovanom období vykazoval výrazné pasívne saldo, čím boli vytvorené v zásade priaznivé podmienky na tvorbu úspor obyvateľstva v nominálnych hodnotách, i keď miera tohto ukazovateľa vzhľadom na jeho reálny ekonomický obsah a rôznu intenzitu v sledovanom období je rôzna. Prednostný rast výdavkov ŠR vytvoril základné predpoklady pre rast peňažných príjmov obyvateľstva, v rozpočtovej sfére priamou formou i v podnikateľskej oblasti prostredníctvom vládnych výdavkov.

Miera inflácie meraná medziročne prostredníctvom spotrebiteľských cien zaznamenala kolísavý trend. Z 61,20 % v roku 1991 bol dosiahnutý pokles na 10 % v roku 1992. V roku 1993 nasledoval výrazný rast a v ďalších troch rokoch postupný pokles. Z hľadiska podstaty tohto makroekonomického ukazovateľa i jeho vývoja v hodnotenom období možno dedukovať, že boli vytvorené výrazné negatívne tendencie pre vytváranie úspor obyvateľstva. V tejto súvislosti z hľadiska stimulačného pôsobenia reálnych úrokových sadzieb je potrebné skúmať infláciu v závislosti od úrokových sadzieb.

Sobek, O. [4] v tejto súvislosti hodnotí vývoj v oblasti úrokových sadzieb nasledovne: „Reálne úrokové sadzby boli na Slovensku do roku 1994 negatívne (t.j. nominálne úrokové sadzby boli nižšie ako miera inflácie). Až do druhej polovice roku 1994 sa dá hovoriť o pozitívnych reálnych úrokových sadzbách.“

Miera nezamestnanosti ako dôležitý makroekonomický ukazovateľ predstavuje významný vplyv na tvorbu úspor. Vzhľadom na ekonomický obsah tohto ukazovateľa i konkrétne hodnoty v období transformácie možno konštatovať, že situácia v oblasti zamestnanosti negatívne ovplyvňovala proces vytvárania úspor obyvateľstva, pretože vykázané hodnoty sa pohybovali výrazne nad deklarovanou prirodzenou mierou nezamestnanosti.

Uvedená kvantitatívna analýza vývoja makroekonomických ukazovateľov vytvára základný obraz o úrovni ekonomiky a smere jej pohybu a taktiež definuje smery pôsobenia jednotlivých veličín. V súlade s definovanou formálnou funkciou úspor, ktorá vypovedá o tom, že nemožno jednoznačne vyvodíť záver o smere a intenzite pôsobenia makroekonomických veličín na tvorbu úspor, podrobíme analýze základné veličiny – mieru úspor a vklady obyvateľstva.

Miera úspor vyjadrujúca podiel hrubých úspor na hrubých disponibilných dôchodkoch obyvateľstva zaznamenala kolísavý trend. Pokles úspor v roku 1990 v porovnaní s rokom 1989 o 1 % možno považovať za dôsledok pripravovanej cenovej liberalizácie k 1. 1. 1991, pretože obyvateľstvo v snahe nakúpiť tovar do rezervy realizovalo svoje bežné príjmy ale i úspory z minulého obdobia. V roku 1991 nasledoval výrazný rast ukazovateľa, v ďalších dvoch rokoch pokles, v roku 1994 výrazný rast z úrovne 3,3 % v roku 1993 na 15,7 % v roku 1994. V ďalších rokoch bola situácia stabilizovaná na úrovni roku 1994.

Miera úspor v období transformácie slovenskej ekonomiky sa pohybovala s výnimkou roku 1990 v intervale kladných hodnôt [3,3; 15,7] s priemernou hodnotou 8,2 %. V porovnaní s priemernou mierou úspor v období centrálne riadenej ekonomiky (80. roky) možno sledovať vyššiu úroveň ukazovateľa o 3,7 % v etape transformácie.

Stav vkladov obyvateľstva v hodnotenom období znamenal s výnimkou roku 1990, keď došlo k poklesu tempa rastu o 4 % (v porovnaní s rokom 1989) jednoznačne pozitívny trend s výrazným vzostupom z minimálnej úrovne 86 475 mil. Sk v roku 1990 na 194 586 mil. Sk v roku 1996, čo predstavuje 2,2-násobné zvýšenie vkladov za obdobie šiestich rokov. Priemerné tempo rastu vkladov od obyvateľstva v sledovanom období predstavuje 11,9 %. V porovnaní s 80-tymi rokmi, keď vklady za obdobie desiatich rokov vzrástli len 1,8-násobne, v procese transformácie bolo vykázané rýchlejšie tempo rastu vkladov.

Kvantitatívne zmeny v oblasti úspor

Proces transformácie ekonomiky priniesol i niektoré kvalitatívne zmeny v oblasti úspor. Na rozdiel od centrálne plánovanej ekonomiky, kde časť úspor predstavovali tzv. vynútené úspory, ktoré vznikli preto, že obyvatelia nemali možnosť nakúpiť spotrebné tovary a služby, ktoré požadovali a na ktoré mali k dispozícii dostatočné peňažné prostriedky, proces cenovej liberalizácie vyvolal vznik vynútených úspor „zvláštneho druhu“ u určitej skupiny obyvateľstva, pretože ceny mnohých tovarov a služieb sa stali pre nich nedostupnými, resp. dostupnými

mi v dlhom časovom období, čo znamená vytvárajú úspory na ich kúpu.

Ďalšou významnou zmenou je skutočnosť, že obyvateľstvo môže realizovať svoje peňažné príjmy v reálnom ekonomickom prostredí s väčšími rozhodovacími možnosťami. V procese transformácie ekonomiky dochádza k postupnému napĺňaniu pojmov skutočne reálnym ekonomickým obsahom. Možnosť premeny úspor na kapitál formou investovania do vlastnej podnikateľskej činnosti, prípadne formou nákupu cenných papierov predstavuje výrazný stimul pre občanov, akým spôsobom realizovať vlastné príjmy.

Polarizácia spoločnosti, výrazná príjmová diferenciacia ako sprievodný jav transformačného procesu podmienili vznik troch kvalitatívne odlišných vrstiev.

Skupina bohatých ľudí progresívneho zamerania v prevažnej miere investuje peniaze do podnikateľskej činnosti, vytváranie úspor predstavuje sprievodný jav nepodstatného významu v štruktúre ich peňažných fondov, v absolútnom vyjadrení pravdepodobne ide o zaujímavé sumy.

Druhú, pravdepodobne najpočetnejšiu skupinu, predstavujú ľudia konzervatívneho zamerania. Títo ľudia sa pohybujú na prijateľnej príjmovej úrovni, ktorá im umožňuje vytvárať úspory, výnimočne realizovať príjmy formou investícií. Túto skupinu ľudí tvoria súčasní a perspektívni vkladatelia – klienti obchodných bánk.

Tretiu skupinu ľudí tvoria tí, ktorí sa pohybujú na minimálnej príjmovej úrovni a majú problémy so zabezpečením základných životných potrieb. V prípade tvorby úspor tieto nepredstavujú významnú veličinu.

Doterajšie skúsenosti z procesu transformácie slovenskej ekonomiky v oblasti vytvárania úspor obyvateľstva nemožno jednoznačne zhodnotiť vzhľadom na pomerne krátky čas trvania tohto procesu, vzhľadom na súčasné pôsobenie mnohých protirečivých faktorov a rôznu intenzitu ich pôsobenia. S prihliadnutím na aktuálnu situáciu na slovenskom peňažnom trhu možno však očakávať zvýšený záujem ekonomickej teórie a praxe o hĺbkovú analýzu procesu vytvárania úspor obyvateľstva predovšetkým vo forme vkladov uložených v obchodných bankách.

Literatúra:

1. Laut, P.: Peniaze sú moji priatelia, Talpress Praha, 1992.
2. Murárik, R.: Analýza závislostí peňažných príjmov a výdajov obyvateľstva a vybraných makroekonomických ukazovateľov v ČR, Finance a úvër, 1994, č. 12, str. 674-691.
3. Šobek, O.: K miestu úspor v socialistickej ekonomike, Finance a úvër, 1989, č. 39, str. 463-470.
4. Šobek, O.: Základné problémy slovenských komerčných bánk pramena z minulosti, Trend, 14. 6. 1995.
5. Vavrejnová, M.: Vývoj úspor obyvateľstva v ČR v priebehu ekonomiky transformácie, Politická ekonomie, 4. 1994.
6. Údaje ŠÚ SR a NBS.

ASOCIÁCIA BÁNK PREKROČILA EURÓPSKY PRAH

Ing. Miroslav Marenčík
generálny tajomník Asociácie bánk

Piaty rok pôsobenia Asociácie bánk (AB) ako samostatného subjektu združujúceho na dobrovoľnej báze predovšetkým komerčné banky evokuje spätný pohľad, hodnotenie začiatkov činnosti a provokuje snahu vybudovať imidž na porovnateľnej úrovni partnerských zahraničných spoločností.

Úsilie a základná filozofia Asociácie bánk, v popredí všetkých aktivít orientovaných na riešenie problémov komerčných bánk a vytváranie zdravého ekonomického a právneho prostredia pre aktívnu a účinnú spoluprácu medzi komerčnými bankami, Národnou bankou Slovenska, Ministerstvom financií SR, finančnými a štátnosprávnymi inštitúciami, smeruje k naplneniu prioritného zámeru, ktorým je priblíženie sa k európskym a svetovým ekonomickým a právnym štandardom a harmonizácia s nimi.

Rok 1996 bol úspešným pokračovaním predchádzajúcich aktivít a výrazným kvalitatívnym posunom k európskym zvyklostiam. Dosiahnuté výsledky, potvrdené najmä prijatím Asociácie bánk do rodiny členov – korešpondentov Banking Federation of the European Union, stabilita a maximálne zhodnotenie nášho odborného personálneho potenciálu, perspektíva v dôsledku opatrení a zmien, ktoré sa vykonali na zvýšenie prestíže a kvality vo všetkých oblastiach činnosti na prelome rokov 1996/97, ústretovosť, kvalita, operatívnosť a spoľahlivosť voči členským bankám, to sú základné fakty a predpoklady, rozhodujúce pre ďalší dynamický rozvoj asociácie.

Uvedené atribúty boli základným ukazovateľom pri tvorbe strategického zamerania činnosti a konkrétnych postupov pri účasti asociácie na riešení problémov vo finančnom a bankovom sektore SR a podpore členskej základne vo vzťahu k NBS, MF SR, v oblasti tvorby a rekodifikácie legislatívnych noriem NR SR a prepojenia asociácie v oblasti zahraničných vzťahov.

Zahraníčné kontakty a medzinárodná spolupráca

Misia Komisie pre EÚ bola plánovaná v nadväznosti na právu hodnotenia SR na základe odpovedí na dotazník EÚ. Predmetom rokovania, ktoré sa uskutočnilo vo februári 1997, boli dva okruhy problémov – aktuálny vývoj v oblasti bankovej legislatívy v SR a aktuálna situácia vo finančnom a bankovom sektore SR.

Predstavitelov Európskej komisie sme oboznámili s poslaním Asociácie bánk, s jej postavením a úlohami, predovšetkým v legislatívnej oblasti. Na stretnutí sa zúčastnili aj zástupcovia slovenských bánk, ktorí sa venovali najmä otázkam klasifikácie úverov a osobitne problému zlých úverov, najmä z hľadiska zdaňovania opravných položiek a účtovania úrokov z týchto úverov. Z hľadiska existujúcej legislatívy i fungujúcej praxe priblížili názor bánk na situáciu v oblasti investičného bankovníctva, rozvoja trhu s cennými papiermi a devízového trhu na Slovensku.

Asociácia bánk uskutočnila niekoľko rokovaní so Slovak Banking Advisory Center (SBAC) a USAID – Agentúrou pre medzinárodný rozvoj. Jedno z nich sa uskutočnilo aj pri

príležitosti pracovnej návštevy pána Lawrence Campa, ktorý je projektovým manažérom pre reštrukturalizáciu ekonomiky v USAID vo Washingtone. Sprevádzala ho pani Renate Krolová, vedúca projektu poradenstva slovenskému bankovníctvu v Bratislave. Ich hlavným záujmom bolo zistiť požiadavky asociácie na technickú a finančnú pomoc, ktorú by USAID poskytlo v roku 1997 v rámci uvedeného projektu spolupráce Asociácie bánk a SBAC.

Zahraníčných partnerov sme informovali o aktuálnych cieľoch a úlohách asociácie. Špecifikovali sme záujem asociácie o nadviazanie priamych kontaktov aj s Americkou asociáciou bánk (American Bankers Association) s cieľom bližšieho spoznania najmä okruhu jej aktivít, spôsobu práce jej orgánov a aparátu, ako aj služieb poskytovaných členským bankám. Uvažovali sme tiež o realizácii spoločne vytypovaných aktivít, ktoré by zaujímali členské banky, napr. v oblasti tvorby bankovej legislatívy, riešenia problémov reštrukturalizácie bánk alebo v oblasti rizikového rozhodovania poskytovaných úverov.

Vzhľadom na to, že v rozhodujúcom termíne USAID vo Washingtone nepotvrdila prednášateľovi K. Samuelsonovi súhlas na účasť, pripravený projekt spolupráce s SBAC sa v roku 1997 z týchto dôvodov neuskutočnil.

V apríli 1997 sa uskutočnil v priestoroch Ministerstva financií SR seminár poradenskej misie odboru menových a devízových záležitostí MMF k zákonu o bankách a k zákonu o NBS.

Nadväzne na záujem pánov Lönnberga a Coutsa z MMF o túto problematiku sekretariát AB požiadal predstavitelov špičkových bankových inštitúcií a vybraných slovenských bánk (Všeobecná úverová banka, a. s., Slovenská sporiteľňa, a. s., Investičná a rozvojová banka, a. s., Slovenská priemyselná banka, a. s., Prvá komunálna banka, a. s.) o ich stanovisko k otázkam vzťahujúcim sa k pripravovanej novele zákona o bankách a zákona o NBS. Na stretnutí boli za slovenskú stranu prítomní zástupcovia MF SR, AB, VÚB, a. s., a SPE, a. s., ktorí si s partnermi z MMF vymenili názory na riešenú problematiku.

V marci 1997 sa uskutočnili rokovania s expertmi PHARE Dr. Sonnemansom (informatik) a Dr. Ebelingom (právnik) so zámerom posúdiť projekt dobudovania technickej základne Asociácie bánk. Cieľom projektu asociácie v rámci programu PHARE je inštitucionálne posilnenie asociácie na diverzifikáciu a skvalitnenie služieb členským bankám prostredníctvom moderného informačného systému. Vybudovanie uceleného a racionálneho informačného systému umožní asociácii plniť úlohu informačného a koordinačného centra slovenského bankovníctva, čím sa zefektívnia obchodné a riadiace činnosti bankovej sféry, jej súčinnosť so štátnou správou, NBS a zahraničnými bankovými asociáciami. Zlepší sa tiež prepojenie bankovej sféry SR na štáty EÚ z hľadiska prenosu informácií, výmeny skúseností a harmonizácie metodiky bankových obchodov a legislatívy vo finančnej oblasti.

V súčasnosti asociácia pracuje na inštalácii prepojenia PC do lokálnej siete prostredníctvom liniek v budove sídla a na analýze záverečných správ holandských expertov. Po úspešnej finalizácii projektu Asociácia bánk dosiahne svojím prí-

stupom k členským finančným inštitúciám úroveň európskych asociácií.

Z ďalších zahraničných aktivít možno spomenúť nasledujúce významné rokovania:

- na veľvyslanectve SRN sme s veľvyslaneckým radcom a vedúcim Koordinačného centra pre nemecké hospodárske poradenstvo prehodnotili možnosti spolupráce na najbližšie obdobie,
- so zástupcami Asociácie ukrajinských bánk sme dohodli zásady budúcich kontaktov,
- zástupcovia zväzu rakúskych bánk ponúkli výmenu základných právnych predpisov upravujúcich oblasť bankovníctva a vzájomnú spoluprácu,
- s českou bankovou asociáciou sme prerokovali problematiku hypotekárnych bánk, realizáciu záložného práva mimosúdnou cestou, ochranu vkladov a ďalšie spoločné problémy,
- na 4. a 5. zasadnutí členov – korešpondentov FBE (Bankovej federácie) pri EÚ v Bruseli sa uskutočnili rokovania s poľskou, maďarskou a rakúskou asociáciou bánk.

Pri príležitosti vstupu reprezentácie Societe Generale v Bratislave a jej prijatia za člena Asociácie bánk, českí a francúzski predstavitelia tejto banky vyjadrili záujem zorganizovať krátke pracovné stretnutie s predstaviteľmi slovenských bánk o ich pozíciách v nových podmienkach trhu v súvislosti s prípravou na vstup do Európskej únie a zároveň načrtnúť aj postoje zahraničných bánk v tejto oblasti. Takto by sa mohol získať komplexný obraz o tom, aký pokrok doteraz uskutočnili banky v pripravenosti na jednotnú euro-menu a aký druh a formu asistencie očakávajú od európskych komerčných bánk.

V dňoch 19.–20. novembra 1997 sa v Strážnici na Morave uskutočnilo v zmysle dohody o spolupráci stretnutie českej Bankovní asociace Praha a slovenskej Asociácie bánk. Na spoločnom stretnutí sa hovorilo o problémoch bankovej legislatívy, stave a perspektíve prípravy zákonov, o skúsenostiach oboch asociácií v úsilí o zapojenie sa do celoeurópskych štruktúr a ďalších aktivítach.

Činnosť odborných komisií

Dôležitú úlohu pri naplňaní cieľov asociácie mali a majú odborné komisie asociácie zložené z tvorivého potenciálu členských komerčných bánk. Ich činnosť je veľmi bohatá a zmysluplná. Pri Asociácii bánk je zriadených desať odborných komisií. Najaktívnejšie a s najširším záberom problematiky sa prezentuje Komisia pre legislatívu a reglementáciu a Komisia pre oblasť daní. Nadväzne na plán legislatívnych úloh vlády SR členovia komisie – zástupcovia komerčných bánk sa priamo vyjadrujú k novelám, resp. k návrhom zákonov, ktoré bezprostredne alebo sprostredkovane súvisia s bankovým a finančným sektorom. Tak sa aktívne zúčastňujú tvorby, resp. rekodifikácii právnych noriem SR.

Komisia pre oblasť daní sa podieľa na rozpracúvaní noviel zákona o daniach z príjmov a zákona o dani z pridanej hodnoty. V rámci medzirezortného pripomienkového konania má komisia príležitosť vyjadriť stanovisko komerčných bánk k pripravovaným zákonným úpravám. V oblasti zďaňovania výnosov emitovaných štátnych dlhopisov a pokladničných poukážok, vzhľadom na jeho retroaktívny charakter, asociácia vyjadrila negatívne stanovisko.

Spolupráca s Národnou bankou Slovenska a Ministerstvom financií SR pri tvorbe nástrojov a regulatívov menovej politiky, pravidiel likvidity a obozretného podnikania, refinancova-

nia a ochrany záujmov komerčných bánk a bankových aktivít predstavuje ďalšie oblasti záujmu komerčných bánk a vplyvu pôsobenia expertov asociácie.

Pripomienkovanie opatrení NBS o kapitálovej primeranosti, pravidlách likvidity bánk, ale i konkrétna pomoc pri zakladaní EXIMBANKY SR, zabezpečenie odborného seminára s názvom „Rozvoj ľudských zdrojov v bankovníctve na prahu 3. tisícročia“ na medzinárodnom veľtrhu finančnictva, bankovníctva a poisťovníctva FINEX 97 a ďalšie aktivity patria k typickým rutinným činnostiam príslušných odborných komisií a sekretariátu Asociácie bánk.

Z podnetu vrcholového manažmentu asociácie sa v máji 1997 uskutočnilo pracovné stretnutie „stredných“ komerčných bánk s predstaviteľmi NBS. Národnú banku Slovenska zastupoval jej viceguvernér Marián Jusko, ktorý informoval predstaviteľov komerčných bánk o menovom programe NBS na rok 1997 a v rámci diskusie odpovedal na otázky týkajúce sa aktuálnych problémov v bankovníctve. Predstavitelia NBS, guvernér Vladimír Masár a viceguvernér Marián Jusko sa zúčastnili tiež na zhromaždení členov AB v máji 1997. Pri tejto príležitosti oboznámili členov zhromaždenia s najaktuálnejšími informáciami a postupmi NBS.

Vzhľadom na situáciu v bankovom sektore a potrebu koordinácie postupu obchodných bánk na Slovensku, členovia Komisie pre bankovníctvo, menovú politiku a menovú reguláciu na svojom zasadnutí v júni 1997 vyjadrili potrebu zamerať sa v ďalšom období roka na problematiku nových bankových produktov a derivátov v súvislosti s predpokladaným vstupom do OECD, na novelu devízového zákona, plnenie Menového programu NBS na rok 1997 a hodnotenie návrhu Menového programu NBS na rok 1998. Začiatkom tohto roku sa začnú v rámci komisie konzultácie a výklad Direktív Rady EHS pre bankovníctvo.

V súvislosti so zaktívizovaním a koordináciou postupu bánk pri zavádzaní a vykonávaní hypotekárnych obchodov, v záujme zabezpečenia operatívneho riešenia najakútnejších problémov, ktoré hypotekárnej banke spôsobujú ťažkosti pri poskytovaní úverov, Komisia pre hypotekárne obchodovanie pri AB, nadväzne na uznesenie vlády SR č. 466 z 24. júna 1997 o návrhu zákona o hypotékach v termíne do 31. 12. 1997, v decembri 1997 požiadala Národnú banku Slovenska a MF SR o riešenie nevyhnutných zákonných zmien zrušením a nahradením ôsmej časti zákona o bankách úplne novým znením, t. j. o „malú“ novelu zákona o bankách a súvisiacich predpisov.

Výhľad do budúcnosti

Naplnenie našich zámerov a očakávaní členov asociácie a ďalších partnerov stavia pred nás rad náročných úloh, ktoré sú výzvou k preukázaniu našich schopností. Ciele, ktoré nás povedú k ďalšiemu zvyšovaniu prestíže asociácie a kvality práce, sú nenaplniteľné bez ústretovej aktivity odborného personálu a stabilnej opory manažmentu, odborných komisií a sekretariátu AB. Prehľbovanie zodpovednosti, uvedomovanie si nedostatkov v činnosti, ktoré ešte existujú, dobudovanie výkonného a stabilného aparátu sekretariátu AB, stabilizácia a inovácia aktivít komisií a dobudovanie informačného systému AB bude znamenať kvantitatívny a predovšetkým kvalitatívny rozvoj vzťahov so všetkými bankami, členmi a partnermi, ktorých spokojnosť považujeme za náš prvoradý cieľ.

BILANCIA NA POZADÍ PIATEHO VÝROČIA POŠTOVEJ BANKY

Myšlienky, postrehy a analýzy jej prezidenta Ing. Milana Lónčika

Poštová banka si pripomenula piate výročie svojho vzniku. Pri spätnom pohľade na celé obdobie, ktoré máme za sebou treba zdôrazniť, že sme podnikli vzájomne prepojený súbor krokov, skutkov i rozhodnutí s jediným spoločným menovateľom: vybudovať modernú bankovú inštitúciu so široko dimenzovanými službami, ktorá bude „na dosah ruky“ našim klientom po celom území Slovenska.

Základným motívom vzniku Poštovej banky po roku 1989 bola objektívna potreba existencie peňažného ústavu zameraného na racionalizáciu štruktúry, organizácie riadenia a foriem peňažných služieb na poštách a tiež na vytvorenie spájajúceho článku so vznikajúcou novou bankovou sústavou. Popri tom však bola takisto zjavná potreba zhodnotiť finančné prostriedky sústredené pri poskytovaní žirových služieb, ktorá predznamenala bankový charakter nášho finančného ústavu.

Stabilný vzostup základných ukazovateľov

Ak vychádzam z toho, že slovenské bankovníctvo funguje iba päť rokov a niekoľko dní, potom treba pripomenúť, že mnohé problémy sme riešili pod časovým tlakom. Niekedy sme sa učili aj na vlastných chybách, ale celkový stav určite vyvrátil predpovede pesimistov. Slovenské finančné ústavy majú na čom stavať a rozhodne na solídnych základoch stojí aj Poštová banka. Jej základné imanie sa zvýšilo z pôvodných 350 miliónov na jednu miliardu dvesto miliónov korún. Bilančná suma banky dosiahla ku koncu minulého roka výšku 14,4 miliardy Sk. Poskytnuté úvery predstavujú celkovú čiastku vo výške takmer 8 miliárd Sk. V roku 1997 sa zvýšila predajnosť našich produktov. Najvýraznejší nárast zaznamenala „platobná karta“, čím sme sa v tomto produkte zaradili medzi troch najväčších emitentov na Slovensku.

Dosiahli sme markantné zvýšenie počtu otvorených devízových účtov, devízových vkladných knižiek, podnikateľských účtov a osobných účtov pre obyvateľstvo. Osobný účet sme v uplynulom období inovovali a pretransformovali na BONUSPOSTKONTO, ktorý je kombináciou klasického osobného účtu a sporenia. Stal sa jedným z najvyhľadávanejších produktov a výrazne sa podieľal na posilnení pozície Poštovej banky, a.s., na trhu.

Inovácia produktovej základne a služieb

Poštová banka, a.s., ďalej zaviedla nové produkty a služby – nové typy úverov (rýchly, superrýchly, operačný a devízový), úvery na podporu súkromného sektora v rámci spoločného úverovania programu EXIMBANK, platobné karty EUROCARD/MASTERCARD, akceptáciu PC šekov, cestovných a bankových šekov a šekov na inkaso.

Dosiahli sme takisto veľmi konkrétne výsledky v programovom úverovaní zo zdrojov Slovenskej záručnej banky, š.p.ú.

Vo vysokom stupni rozpracovania je spolupráca s Ministerstvom životného prostredia SR pri financovaní enviro-

mentálnej politiky formou spoluúčasti pri poskytovaní úverov zo združených zdrojov „revolvingového fondu“.

Nielen našou pýchou, ale aj „zmaterializovaním“ nových trendov v slovenskom bankovníctve ako celku je vôbec prvá samoobslužná zóna na Slovensku, ktorá bola v čase našich začiatkov iba nejasnou víziou, no dnes je fungujúcou realitou a sami ju môžete vidieť na začiatku pasáže pri vchode do novorekonštruovaných priestorov Poštovej banky zo strany od Národného divadla.

Inými slovami – stručný komentár znie: Poštová banka za ostatné tri roky veľmi tvrdo bojovala o svoje miesto na trhu, o svoje dobré meno, o nových klientov, nárast primárnych zdrojov, celkový imidž i pozíciu. Vylepšovala svoj platobný styk, dobudovala informačný systém, systematicky rozširovala škálu svojich produktov a služieb. Budovala cieľavedome sieť svojich pobočiek a expositúr, ktorých máme momentálne dvadsať. Máme už svoju vôbec prvú reprezentáciu vo Viedni, sme vlastníkami vôbec prvej samoobslužnej zóny na Slovensku, ktorá má skutočne svetové technické parametre.

Filozofia vzostupu a jej racionalita

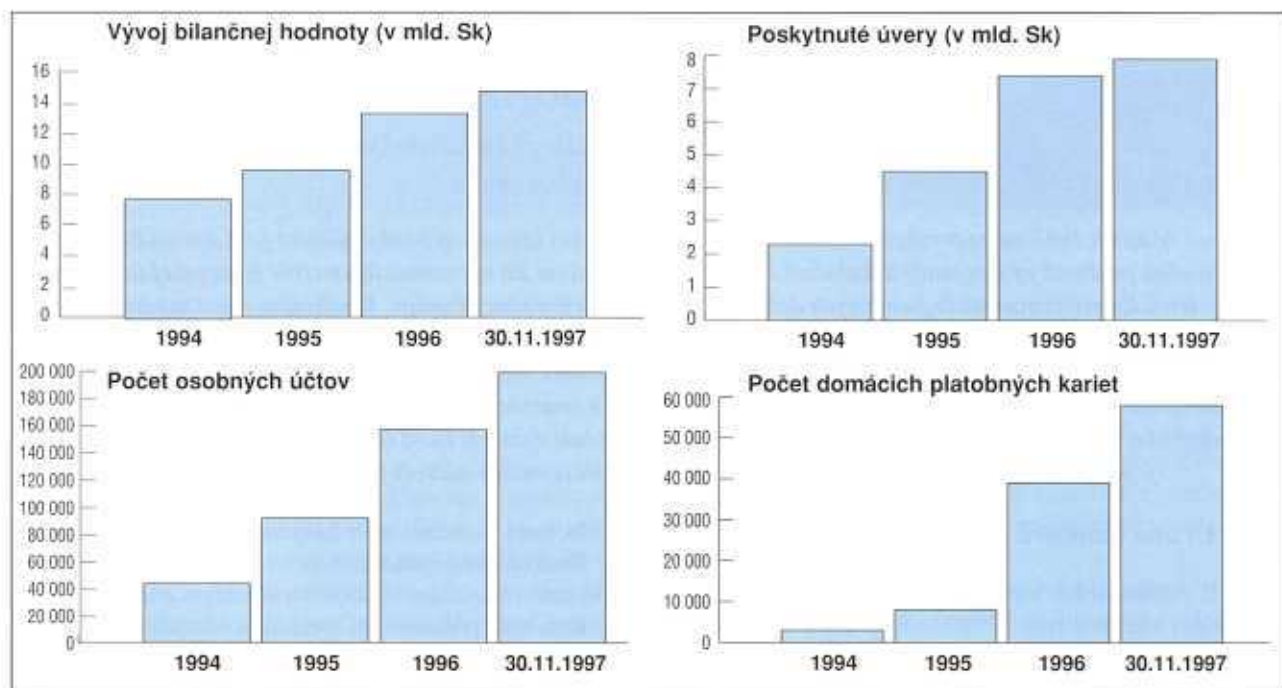
Ak mám naše snaženie za tri roky charakterizovať aj z iného pohľadu, potom treba vidieť skutočnosť, že sme presvedčili našich akcionárov o možnosti budovať Poštovú banku dvoma spôsobmi. Tým prvým sú takpovediac „rýchle“ výsledky, avšak bez budovania základov pre dlhodobú perspektívu a rozvoj. V jednom roku síce možno dosiahnuť výborný hospodársky výsledok – čo však investície do budúcnosti? My sme sa rozhodli uvažovať v takom časovom horizonte, ktorý síce v úvodnej etape prináša zvýšené náklady, no zároveň aj šancu perspektívnych úspechov. Tú úvodnú etapu už máme v podstate za sebou a verím, že investície do budúcnosti sa vyplatia banke i jej akcionárom.

Okrem pobočiek a expositúr máme 1613 obchodných miest na slovenských poštách. Hustotou pracovísk sme teda – z objektívneho hľadiska – klientovi skutočne najbližšie. Teraz ide najmä o subjektívnu stránku – dosiahnuť skutočne špičkovú kvalitu a komplexnosť starostlivosti o klienta.

Základný strategický zámer – dopracovať sa do roku 2003 na štvrté až piate miesto v rebríčku slovenských bánk v oblasti získavania primárnych zdrojov od obyvateľstva – zostáva nemenný, čo však má priamu väzbu na skutočne špičkovú kvalitu a komplexnosť starostlivosti o klienta.

Zvýšenie základného imania, o ktorom rozhodlo ostatné valné zhromaždenie našich akcionárov, umožňuje vzhľadom na pravidlá kapitálovej primeranosti pokryť programové zvýšenie aktívnych obchodov Poštovej banky na najbližšie obdobie a tým aj uspokojiť požiadavky akcionárov na rast efektívnosti celkovej činnosti banky a na zvyšovanie výnosovosti ich kapitálových vstupov.

Ak mám na mysli komerčné vzťahy banky a jej akcionárov, tieto sa sústreďujú v prevažnej miere do oblasti služieb – napríklad na zabezpečovanie kvalitného platobného styku, sprostredkovanie obchodu s cennými papiermi alebo emisii dlhopisov a na finančné poradenstvo.

Ak ide o poskytovanie úverov, potom v rámci pravidiel obzretného podnikania stanovených Národnou bankou Slovenska poskytuje Poštová banka, a.s., svojim akcionárom úvery na krytie ich prevádzkových a investičných potrieb.

Východiskový je vzťah k akcionárom

Náš vzťah k hlavným akcionárom je založený na vzájomnej súčinnosti, kultivovaný a dodám, že stále viac komerčný. Chceme – a myslím, že vzájomne, aby Slovenská pošta i Slovenské telekomunikácie boli hrdé na to, že majú Poštovú banku a Poštová banka si zase musí vážiť, že jej akcionármi sú práve tieto dva významné subjekty. Platí to tým viac, že všade vo svete majú práve tieto dve inštitúcie nielen tradíciu, ale aj značnú hospodársku váhu i závažnosť. Sú skrátka významnými firmami. To platí logicky aj u nás. Obaja – teda SP a ST, hoci sa zmenil ich akcionársky podiel, v rozhodujúcich okamihoch banku podržali. Podporili jej rozvoj a napredovanie.

Kontakty a priamy „dotyk“ so zahraničím sú nezastupiteľné. Iný je však čistý obchodný vzťah a iný je vzťah, ktorý má akcionársky „podtón“. V takomto prípade má aj výmena informácií, skúseností a podnetov otvorenější charakter. O tom, že máme vzťahy s P.S.K.

Viedeň veľmi dobre svedčí aj skutočnosť, že naša vôbec prvá zahraničná reprezentácia je v hlavnom meste Rakúska. Tam by sme chceli vytvoriť zázemie pre nasmerovanie záujmu rakúskych podnikateľov na Slovensko a byť z finančno-obchodného hľadiska istým sprostredkovateľom, pričom perspektívne nevyklúčim ani náš podiel na spoločných rakúsko-slovenských projektoch. Prvý syndikovaný úver, ktorý poskytne Poštová banka s jednou z významných rakúskych finančných inštitúcií je takisto vážnym signálom do budúcnosti, ale aj symptómom našej možnej perspektívnej orientácie.

Našou snahou je takisto podporiť aj výstavbu diaľ-

nic, čo považujem za skutočne strategickú úlohu Slovenska ako celku a osobitne aj bankového sektora. Nové diaľničné koridory sú pre nás totiž životne dôležité. Je to investícia do budúcnosti, ktorá sa nám určite vráti. Chceme iba, aby táto „budúcnosť“ bola skutočne časovo veľmi blízka. V tomto zmysle máme veľmi solídnu podporu zo strany vedenia rezortu Ministerstva dopravy, pošta a telekomunikácií i našich hlavných akcionárov.

Väčšie úvery prinášajú spravidla aj väčšie riziká, no doterajšie projekty, ktoré sme podporili, mali v sebe značnú podnikateľskú racionalitu a naše riziko bolo aj z tohoto dôvodu skutočne primerané.

Náčrt budúcnosti Poštovej banky

Chceme byť jednou z popredných slovenských bánk. Už svojou obrovskou sieťou na to máme objektívne predpoklady a boli by sme veľmi zlí hospodári, ak by sme túto unikátnu šancu nevyužili. Nerád hovorím o víziách, radšej zostávam „pri zemi“ a držím sa reality. Aj preto chcem zdôrazniť, že vzostupnou kvalitou našich služieb, inovovanými produktami, efektívnymi aktívnymi obchodmi, nárastom primárnych zdrojov a teda celkovým „vznesením“ banky chceme dosiahnuť stav, aby si občania, naši terajší i potenciálni klienti tak zafixovali Poštovú banku, aby obrazne i doslova „bez nej nemohli žiť“. Aby sa pre nich stala takou konštantou, akou je napríklad pošta, telekomunikácie. Skrátka aby vedeli, že Poštová banka je stále tu a je stále pre nich, k ich dispozícii.

Dodám, že naša reprezentácia vo Viedni je „prvou lastovičkou“. Chceme tým povedať, že vôbec nemožno vylúčiť, ale naopak možno priamo predpokladať posilňovanie našich pozícií aj v zahraničí. Máme korešpondentské vzťahy s vyše 150 bankami a v tomto zmysle by sme – už aj vzhľadom na našu tradíciu – boli radi uznávanou a rešpektovanou finančnou inštitúciou v medzinárodnom kontexte, napríklad vo sfére medzinárodného platobného styku.

Na začiatku roka 1998 by som veľmi rád vyjadril presvedčenie, že to bude dvanásťmesačná perióda nášho ďalšieho vzostupu i posilnenia tých pozitívnych tendencií, ktoré sme doteraz zaznamenali. Na ich presadzovaní budeme ďalej tvrdo pracovať. Je to nielen moje želanie, ale aj istý záväzok voči našim klientom i akcionárom.

Priestory prechodnej pasáže v novozrekonštruovaných priestoroch ústredia Poštovej banky na Gorkého ulici v Bratislave

APROXIMÁCIA EURÓPSKÝCH SMERNÍC V OBLASTI BANKOVÉHO DOHĽADU

Ing. Izabela Fendeková, JUDr. František Hetteš
Národná banka Slovenska

V apríli 1997 sa po prvýkrát v školiacom stredisku britskej centrálnej banky (Centre for Central Banking Studies pri Bank of England) uskutočnil seminár so zameraním na aproximáciu smerníc Európskej únie (ďalej len EÚ) pre pracovníkov bankových dohľadov strednej a východnej Európy. Riaditeľom tohto seminára bol p. Derrick Ware, Senior Manager – Technical Assistance na odbore Supervision Surveillance v Bank of England. Prezentovaná aplikácia európskych smerníc v britskom legislatívnom rámci sa javí ako nanajvýš vhodná skúsenosť pri príprave zapracovania požiadaviek európskych smerníc do právnych predpisov platných v Slovenskej republike. Na Slovensku sa seminár s touto náplňou uskutočnil v dňoch 22.–24. septembra 1997 v Inštitúte menových a finančných štúdií NBS v Bratislave za účasti pracovníkov niekoľkých odborných útvarov NBS.

Druhá banková smernica

Z diskutovaných tém zaujal účastníkov výklad a využitie Druhej smernice rady č. 89/646/EHS z 15. decembra 1989 o koordinácii zákonov, nariadení a administratívnych opatrení, vzťahujúcich sa k začiatku a výkonu bankových činností úverovými ústavmi, ktorá mení smernicu 77/780/EHS (ďalej len Druhá banková smernica). Uvedená smernica určila predpoklady na vytvorenie jednotného trhu v oblasti poskytovania bankových služieb a produktov pre členské štáty EÚ. Druhá banková smernica bola vybudovaná na nasledujúcich troch základných princípoch:

1. zodpovednosť dohľadu krajiny, v ktorej má banka sídlo (ďalej len domáca krajina), za výkon dohľadu nad bankou ako celkom, t. j. aj nad jej pobočkami v zahraničí,

2. reciprocita, ktorou rozumieme vzájomné uznávanie povolení pôsobiť ako banka (ďalej len licencia), vydaných jednotlivými bankovými dohľadmi členských krajín EÚ,

3. uplatňovanie služobného tajomstva pri výmene informácií medzi bankovými dohľadmi dvoch krajín.

Hlavné oblasti upravené touto smernicou sú:

- zosúladienie podmienok udelenia licencie,
- vzťahy s nečlenskými krajinami EÚ,
- harmonizácia podmienok obozretného podnikania bánk,
- podmienky voľného poskytovania bankových činností.

Zosúladienie podmienok na udelenie licencie pre banku vyžaduje dodržať odporúčaný základný kapitál vo výške aspoň 5 mil. ECU (minimálny kapitál), ďalej zahŕňa požiadavky pri zisťovaní identity a vhodnosti akcionárov, ako aj nevyhnutnosť uskutočniť predbežnú konzultáciu s príslušným bankovým dohľadom v partnerskej krajine. V prípade pobočky zahraničnej banky (ďalej len pobočka) z členských krajín EÚ smernica ruší kompetencie bankového dohľadu krajiny, v ktorej má banka zriadenú pobočku (ďalej len hostiteľská krajina), v oblasti udeľovania licencie pobočke. Licenciu, nazývanú aj pas, dostáva banka ako celok od dohľadu v domácej krajine. Tým vlastne zaniká aj právomoc dohľadu hostiteľskej krajiny žiadať poskytnutie finančných prostriedkov pobočke v určenej výške (endowment capital).

Postup pri udeľovaní licencie pre pobočky z nečlenských krajín EÚ sa nemení.

Harmonizácia podmienok obozretného podnikania bánk obsahuje požiadavku na:

- výšku vlastných fondov vo vzťahu k minimálnemu kapitá-

lu, ktoré sú definované v Smernici 89/299/EHS o vlastných fondoch úverových inštitúcií,

- ohlasovanie zmien existujúcich vlastníkov a určenie kvalifikovaných podielov, pri prekročení ktorých prichádza do úvahy takéto ohlasovanie bankovému dohľadu,
- obmedzenie vlastníctva akcií alebo podielových účastí banky v nebankových subjektoch,
- právomoci dohľadu domácej a hostiteľskej krajiny pri výkone dohľadu.

Druhá smernica upravuje aj podmienky pre voľné vykonávanie bankových činností. Určuje úverové inštitúcie, ktoré môžu využiť princíp jednej licencie. Bližšie popisuje, čo má obsahovať notifikácia bankovému dohľadu hostiteľskej krajiny o zriadení pobočky a stanovuje termíny procesu notifikácie. Upravuje aj spôsob oznamovania zmien podmienok, za akých bola licencia udelená. Voľné poskytovanie bankových služieb pobočkami zahraničných bánk v rámci európskeho hospodárskeho priestoru, ktorý zahŕňa okrem členských krajín EÚ aj Island, Nórsko a Lichtenštajnsko (ďalej len EHP) sa prejavilo nárastom počtu pobočiek v oblasti EHP po zavedení Druhej bankovej smernice na vyše 600, z toho asi 250 začalo činnosť po vydaní Druhej bankovej smernice.

Prínosom vytvorenia jednotného trhu pri poskytovaní bankových služieb a produktov v EHP je zvýšenie schopnosti konkurencie bankového sektora a tým aj postupné znižovanie nákladov pri uskutočňovaní bankových činností.

Pri zavádzaní princípov jednotného trhu sa vo všeobecnosti očakávalo, že v rámci EHP príde k širšiemu využitiu možností zriadenia pobočky v hostiteľskej krajine bez osobitného povoľovacieho konania. Takýto trend sa čiastočne prejavil len v regiónoch Pyrenejského a Škandinávského polostrova. Takisto sa nenaplnilo očakávanie vytvárania väčších bánk, t. j. nedochádzalo k zlučovaniu alebo spĺyaniu bánk, čo je zdôvodňované existenciou právnych úprav hospodárskej súťaže, ktoré bránia vytváraniu prílišnej koncentrácie. Uvedené sa zjavnejšie prejavilo iba v Belgicku a Francúzsku. Predpokladom vytvorenia jednotného európskeho trhu v oblasti bankovníctva bolo aj prijatie ďalších smerníc, ktoré upravujú:

- reguláciu kapitálu – Smernica 89/299/EHS o vlastných fondoch, Smernica 89/647/EHS o ukazovateľovi solventnosti (obe smernice boli podkladom pri vypracovaní opatrenia NBS o kapitálovej primeranosti),
- reguláciu trhových rizík – Smernica 93/6/EHS o kapitálovej primeranosti,

- konsolidáciu – Smernica 92/30/EHS o konsolidovanom dohľade,
- úverovú angažovanosť – Smernica 92/121/EHS o úverovej angažovanosti,
- ochranu vkladov – Smernica 94/19/EHS o systéme ochrany vkladov,
- oblasť prania špinavých peňazí – Smernica 91/308/EHS o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí,
- kompetencie bankového dohľadu – Smernica 95/26/EHS o posilnení obozretnosti pri výkone bankového dohľadu (Post BCCI Directive).

Smernica o úverovej angažovanosti

Ďalšou smernicou, ktorá bola prediskutovaná v rámci seminára, bola Smernica č. 92/121/EHS o sledovaní a kontrole úverovej angažovanosti úverových inštitúcií (ďalej len smernica o úverovej angažovanosti). Cieľom tejto smernice je vhodným spôsobom identifikovať a sledovať možné straty vyplývajúce pre banku z nedodržania záväzku zmluvnej strany nielen v oblasti úverových obchodov, ale aj pri obchodovaní s cennými papiermi a pri transakciách so zahraničnými menami, ako aj pri realizácii podsúvahových záväzkov. Smernica vymedzuje subjekty, ktoré sú predmetom sledovania a kontroly zo strany banky. Ide teda o fyzické osoby alebo právnické osoby, vlády, ale napr. aj o skupinu vzájomne prepojených klientov. Prepojenosť sa vysvetľuje nielen vzťahom kontroly, ale aj vystavením sa rovnakému riziku. Najjednoduchším príkladom kontroly je vzťah medzi materskou a dcérskou spoločnosťou podľa definície v Siedmej smernici 89/349/EHS vypracovanej na základe § 54 ods. 3 písm. g) Zmluvy o konsolidovaných účtoch. Skupinu vzájomne prepojených klientov môže tvoriť:

- dve alebo viac fyzických alebo právnických osôb, ktoré predstavujú pre banku spoločné riziko, pretože jeden z nich priamo alebo nepriamo kontroluje druhého alebo viacerých,
- dve alebo viac fyzických alebo právnických osôb, medzi ktorými nie je vzťah kontroly, ako je definovaný vyššie, ale sú tak navzájom prepojené, že s veľkou pravdepodobnosťou možno predpokladať, že v prípade finančných ťažkostí jednej ďalšie alebo všetky ostatné budú vystavené finančným ťažkostiam.

Na účely sledovania a vyhodnocovania úverovej angažovanosti z pohľadu banky nie je možné považovať uvedené definície za také, ktoré by vystihovali všetky možné prepojenia medzi klientmi banky, aké sa v praxi môžu vyskytnúť. Ostáva na manažmente banky, aby pri sledovaní prepojenosti klientov a pri vyhodnocovaní možných rizík, ktoré z takýchto väzieb vyplývajú pre banku, postupoval tak, aby bolo možné dané riziká včas určiť a predísť tak zbytočným stratám.

Smernica ďalej určuje, aký rozsah úverovej angažovanosti sa považuje za veľký vo vzťahu ku kapitálu banky, pričom ide o kapitál na účely prepočtu kapitálovej primeranosti (veľká úverová angažovanosť je taký vzťah banky ku klientovi alebo skupine vzájomne prepojených klientov, ktorý môže spôsobiť banke výrazné problémy v prípade, že klient je vystavený finančným ťažkostiam). Takáto angažovanosť je každá, ktorá

dosiahne a prekročí 10 % v pomere k vyššie uvedenému kapitálu banky.

Je stanovená aj periodicita predkladania prehľadu o každej veľkej úverovej angažovanosti banky bankovému dohľadu. Smernica umožňuje dva spôsoby predkladania hlásení, a to raz ročne (ale každá nová veľká úverová angažovanosť alebo nárast už existujúcej veľkej úverovej angažovanosti o aspoň 20 % sa musia nahlásiť bez zbytočného odkladu) alebo štvrtročne.

Obsahom smernice sú ďalej limity úverovej angažovanosti, ktoré banka musí dodržiavať vo vzťahu k jednému klientovi alebo ku skupine prepojených klientov. Tieto limity sú určené vo vzťahu k vlastným fondom tak, že banka nesmie prekročiť úverovú angažovanosť vo výške 25 % vlastných fondov a úverové angažovanosti spolu nesmú prekročiť hranicu 800 % vlastných fondov. Smernica umožňuje stanoviť tieto limity v národnej legislatíve prísnejšie. Zahŕňa však aj možné výnimky.

Pri vysvetľovaní britských skúseností bol zdôraznený fakt, že bankový dohľad v Bank of England aplikuje v tejto oblasti oveľa prísnejšie limity a v praxi nie je britským bankám umožnené dosiahnuť limity podľa smernice. Raz ročne (obvykle pri vypracovávaní výročnej správy) je určovaný kapitál na účely výpočtu kapitálovej primeranosti (zložky kapitálu sú stanovené prísnejšie ako v smernici o vlastných fondoch) a jeho výška je odsúhlasená bankovým dohľadom pre každú banku zvlášť. V priebehu roku sa jeho výška môže pri výrazných výkyvoch v hospodárení banky po vzájomnej konzultácii banky s bankovým dohľadom upraviť. Britský bankový dohľad trvá na tom, aby každá banka vypracovala svoju stratégiu pri monitorovaní úverovej angažovanosti so zameraním napr. na individuálnych klientov, banky, ekonomické sektory. Takáto stratégia sa prehodnocuje raz do roka a ak ide o britskú banku (registrovanú vo Veľkej Británii), stratégia musí byť formálne prijatá predstavenstvom. Pokiaľ ide o periodicitu nahlasovania veľkých úverových angažovaností, vo Veľkej Británii sa vyžaduje štvrtročné vykazovanie. Taktiež sa zaviedla prax predchádzajúceho prerokovania každého konkrétneho prípadu, pri ktorom možno predpokladať, že bude prekročený niektorý zo stanovených limitov. Výnimky sú vo Veľkej Británii určované s ohľadom na osobitosti britského bankového trhu.

Postavenie bankového dohľadu v rámci Bank of England

Zaujímavou témou bolo aj postavenie a pôsobnosť bankového dohľadu v rámci britskej centrálnej banky a základné princípy využívané pri regulácii bankového sektora. Ku koncu februára 1997 vo Veľkej Británii pôsobilo 554 bánk a pobočiek zahraničných bánk. Väčšina z nich má sídlo v Londýne, vzhľadom na osobitné postavenie tohto mesta ako medzinárodného finančného centra. Z toho vyplýva aj veľký počet bánk v zahraničnom vlastníctve, ako aj pobočiek zahraničných bánk (z krajín EHP i z krajín mimo EHP). Pritom len 133 bánk je v britskom vlastníctve. Pre zahraničné banky pôsobiace v Londýne nie je typické vytváranie pobočkovej siete na území Veľkej Británie, ale napriek tomu napr. Bank of China založila niekoľko pobočiek v niektorých priemyselných centrách mimo Londýna, vzhľadom na miestnu koncen-

tráciu svojich klientov. Bankový sektor vo Veľkej Británii je regulovaný najmä zákonom o bankách z r. 1987 a zákonom o finančných službách z r. 1986. Podľa britského zákona o bankách len prijímanie vkladov je činnosť vyžadujúca licenciu. V zákone o bankách sú uvedené minimálne predpoklady na udelenie bankovej licencie, pričom je zaujímavá tá skutočnosť, že sú formulované tak voľne, aby bankovému dohľadu umožňovali individuálny prístup pri určovaní podmienok licencie vzhľadom na rozsah a riziko uskutočňovaných bankových činností. Britský bankový dohľad hodnotí osoby navrhované na posty vedúcich riadiacich pracovníkov prostredníctvom rozsiahleho dotazníka. Bankový dohľad musí byť presvedčený o vhodnosti a dostatočnej kvalifikácii budúceho manažmentu. Všetky uskutočňované bankové činnosti podliehajú kontrole aspoň dvoch riadiacich pracovníkov.

Čo sa týka minimálneho kapitálu, jeho výška zohľadňuje príslušnú európsku smernicu. Britský zákon o bankách však určuje, že kapitál banky musí byť primeraný, čo dáva dostatok priestoru na stanovenie vyššej požiadavky na ukazovateľ kapitálovej primeranosti. Bankový dohľad v súčasnosti uplatňuje napr. voči veľkým britským bankám 9 až 10 %-nú kapitálovú primeranosť, voči malým zahraničným 15 %-nú a voči menším britským bankám až 20 %-nú. V praxi sa aplikujú dva ukazovatele kapitálovej primeranosti, ktoré sú pre banku záväzné: jeden, tzv. cieľový a druhý, tzv. hraničný. Cieľový je stanovený v optimálnej výške s ohľadom na rozsah a riziká bankových činností. Ak sa ukazovateľ kapitálovej primeranosti banky blíži k hraničnej hodnote, je potrebné prijať zo strany banky účinné opatrenia na jeho zlepšenie.

Medzinárodná spolupráca bankových dohľadov

Jednou z najzaujímavejších tém bola oblasť medzinárodnej spolupráce bankových dohľadov. Bankový dohľad v súčasnosti pôsobí vo viac ako 140 krajinách sveta. Nevyhnutnosť spolupráce vyplýva z toho, že čoraz väčší počet bánk uskutočňuje svoje činnosti globálne prostredníctvom pobočkovej siete. V prípade vážnych problémov reálne možno očakávať, že sa prenesú aj za hranice danej krajiny. Tieto dôvody sú zohľadnené už v Smernici č. 77/780/EHS o koordinácii zákonov, nariadení a administratívnych opatrení, vzťahujúcich sa k začatiu a výkonu bankových činností úverových ústavov (ďalej len Prvá banková smernica). Spoluprácu bankových dohľadov domácej a hostiteľskej krajiny v oblasti výkonu bankového dohľadu nad pobočkami vymedzila Druhá banková smernica. Za dohľad nad monitorovaním likvidity pobočky zodpovedá hostiteľská krajina, ostatné oblasti obozretného podnikania sú sledované domácou krajinou. Zároveň je stanovený princíp vzájomného poskytovania informácií, pričom Druhá banková smernica a smernica Post BCCI výrazne rozširujú rozsah vzájomnej výmeny informácií. V priebehu rokov sa uplatňujú dve formy medzinárodnej spolupráce, na bilaterálnej a multilaterálnej úrovni.

Bilaterálna spolupráca upravuje predovšetkým výmenu informácií medzi dvoma bankovými dohľadmi na základe dvostranných dohôd nazývaných Memorandum of Understanding, ďalej spoluprácu pri výkone dohľadov na mieste v pobočkách zahraničných bánk, pracovné stretnutia predstaviteľov bankových dohľadov pred a po uskutočnení dohľadov na mieste

v pobočkách zahraničných bánk a dlhodobú účasť pracovníka na výkone bankového dohľadu v inej krajine.

Multilaterálna spolupráca sa uskutočňuje nielen v rámci Bazilejského výboru pre bankové dohľady, ale aj v rámci regionálnych skupín (celosvetovo bolo vytvorených zatiaľ 12 takýchto skupín). Bankový dohľad v SR je členom skupiny bankových dohľadov zo strednej a východnej Európy. Konferencie a semináre sú tiež formou medzinárodnej spolupráce bankových dohľadov.

V priebehu 20 rokov svojej existencie Bazilejský výbor pre bankové dohľady publikoval niekoľko závažných materiálov, ktoré sa detailne zaoberajú rôznymi aspektmi výkonu bankového dohľadu. Mnohé z nich sa stali základom pri vypracúvaní európskych smerníc a postupne boli implementované do národných legislatív. Uvedieme niekoľko najznámejších dokumentov (uvedený je aj úplný anglický názov dokumentu a jeho voľný preklad do slovenčiny, rok publikovania a jeho stručná náplň):

- **Concordat** (Report to the Governors on the Supervision of Banks' Foreign Establishments – originál dohody – Správa guvernérom o dohľade nad bankovými subjektmi v zahraničí) z r. 1975:
 - vymedzuje zodpovednosť dohľadu domácej a hostiteľskej krajiny,
 - vymedzuje tok informácií medzi dohľadom domácej a hostiteľskej krajiny,
 - zdôrazňuje význam dohľadov na mieste.
- **Basle Concordat** (Principles for the Supervision of Banks' Foreign Establishments – Bazilejská dohoda – Princípy dohľadu nad bankovými subjektmi v zahraničí) z r. 1983. Ide o rozšírenie pôvodnej dohody z r. 1975:
 - ustanovuje, že všetky zahraničné organizačné zložky banky, ako aj dcérske spoločnosti musia podliehať bankovému dohľadu (alebo domácej alebo hostiteľskej krajiny);
 - vzhľadom na to, že štruktúra medzinárodne pôsobiacich bankových skupín môže spôsobiť, že časť skupiny unikne dosahu dohľadu, zdôrazňuje význam konsolidovaného dohľadu,
 - zdôrazňuje primeranosť dohľadu, ktorý sa môže uskutočňovať len za predpokladu spolupráce a výmeny informácií medzi dohľadom domácej a hostiteľskej krajiny.
- **Basle Capital Accord** (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – Bazilejská dohoda o kapitáli – Medzinárodná harmonizácia merania kapitálu a normy používané pri meraní kapitálu) z r. 1988:
 - zavádza meranie kapitálovej primeranosti, rizikové váhy aktív podľa rizikových kategórií,
 - zahŕňa iba úverové riziko,
 - definuje zložky kapitálu na účely merania kapitálovej primeranosti,
 - určuje 8 %-né minimum ukazovateľa kapitálovej primeranosti, ktoré majú banky pôsobiace na medzinárodnej úrovni dosiahnuť do konca r. 1992 (následne v r. 1993 bolo uverejnené vyhlásenie členských krajín G-10, že všetky banky v rámci členských krajín G-10, ktoré pôsobia na medzinárodnej úrovni splnili požadované 8 %-né minimum kapitálovej primeranosti).
- **Supplement to the Basle Concordat** (Dodatok k Bazilejskej dohode) z r. 1990, uvádza odporúčania vo vzťahu k:
 - udeľovaniu licencií,

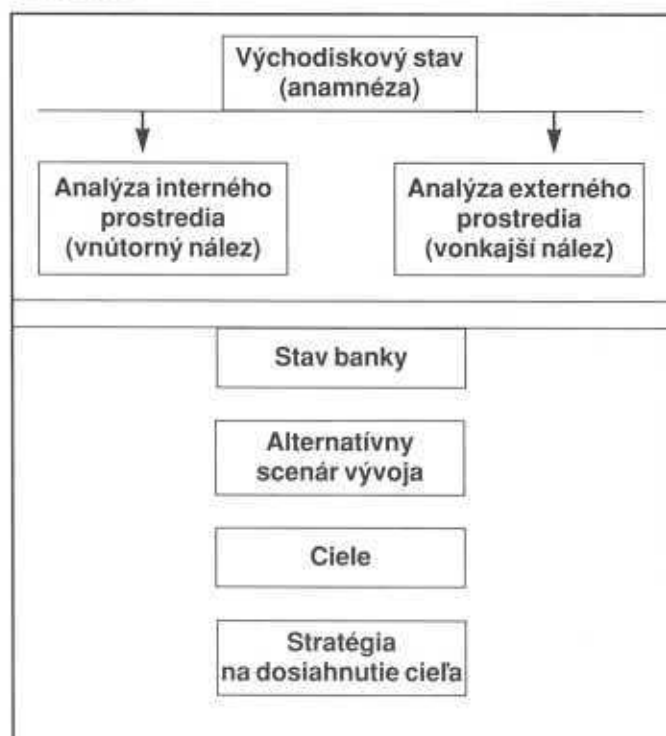

ANALÝZA BANKY

Ing. Eleonóra Veresová
Všeobecná úverová banka, a. s., pobočka Trebišov

„Ak poznáš protivníka a poznáš aj seba – potom musíš vyhrať 100 bitiek. Ak nepoznáš protivníka, potom sú tvoje vyhliadky na zisk alebo stratu rovnaké. Ak nepoznáš ani seba, vždy budeš porazený.“ hovorí Chuan-Tse. Dá sa povedať, aj keď trochu zjednodušene, že sebaopoznaním a znalosťou externých podmienok možno zvíťaziť na trhu, ktorý je hlavným rozhodcom každej firmy pôsobiacej v trhových podmienkach. Pre správne rozhodnutie, ktorým smerom sa banka bude ďalej uberať, musíme poznať východiskový stav, ako aj to, kam, za aký čas a hlavne akým spôsobom sa má dostať. Prvým krokom by malo byť vypracovanie situačnej analýzy, ktorá by mala podrobne definovať stav banky k určitému obdobiu, ako aj v závislosti od vplyvov okolia. Analýza banky je obsahom schémy č. 1.

Schéma č. 1

VÝCHODISKOVÝ STAV

V rámci prvého štádia – anamnézy – sa charakterizuje súčasný stav banky. Skúmajú sa jej vnútorné a vonkajšie podmienky, pričom môžeme využívať niektoré z nasledujúcich štyroch nástrojov:

- delfský dotazník,
- portfóliovú analýzu,
- metódu PIMS,
- poradcu, resp. poradenskú firmu.

Delfský dotazník

Vypíňajú ho vedúci pracovníci banky na rôznych úrovniach. Otázky sú zamerané na organizáciu, na štruktúru poskytovaných služieb, znalosť trhu, na používané technológie, oblasť kapitálu a manažmentu – samotných vedúcich pracovníkov. (Ide o otázky typu: Ako ste informovaný o dôležitých zmenách v banke? Aké je vaše postavenie na trhu? Súčasťou každého okruhu otázok sú napr. i tzv. vianočné prania.)

Podobný dotazník pomôže upresniť niektoré údaje, získal nové podnety pre budúce navrhované opatrenia, ale predovšetkým môže na základe odpovedí vytypovať neformálnych vedúcich, ktorí nemusia byť identickí so skutočným top manažmentom (vrcholovým vedením banky). Väčšina poradenských firiem, zaoberajúcich sa analýzou, má k dispozícii vlastné alebo prevzaté know-how na zostavenie otázok takéhoto dotazníka. Vytypované osobnosti potom môžeme využiť – popri pracovníkoch zaoberajúcich sa strategickým plánovaním – v tíme pri ďalších bankových analýzach.

Portfólio

Skúsenosti z vyspelých ekonomik nasvedčujú, že kvalitné strategické riadenie sa na úspešnosti firmy podieľa zhruba 70 %, operatívne riadenie 20 % a zvyšok tvoria ďalšie vplyvy. Zmenu v myslení vedúcich pracovníkov môžeme vidieť

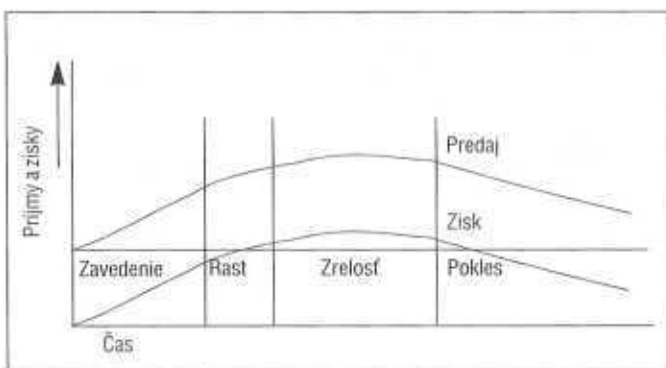
aj v tom, že k operatívne plánovaniu pribúda tzv. strategické plánovanie.

Jedným zo základných podkladov strategického rozhodovania by mala byť portfóliová analýza. Ide o metódu, ktorá sa snaží objaviť trhové segmenty (služby a skupinu klientov), s ktorými by mala banka nádeje na úspech. Výsledkom je grafické znázornenie trhovej pozície firmy. Snahu dosiahnuť čo najväčší trhový podiel vysvetľuje tzv. skúsenostná krivka. Vyplýva z nej, že pri každom zdvojnásobení realizácie objemu poskytovaných služieb dôjde k zníženiu nákladov o 20–30 %.

Základným podkladom pre portfóliovú analýzu je tzv. životný cyklus. Konceptu životného cyklu môžeme aplikovať na tovar, služby i firmy. V prípade jednotlivých produktov či firiem stanovíme súčasný stav vývoja: obdobie vzniku, zavedenia na trh, obdobie maximálneho rastu, zrelosti alebo degenerácie, príp. zániku. Cyklus sa môže končiť aj takými spôsobmi, ktoré so sebou prinášajú ďalší rast. Pri metóde portfólia analyzujeme predovšetkým atraktivitu trhu, čiže príťažlivosť trhu pre vstup akejkoľvek firmy na trh (nielen z vlastného oboru) a vlastnú pozíciu na definovanom trhu. Pod pojmom definovaný trh chápame vymedzené produkty, rovnakú skupinu zákazníkov a konkurenčných firiem. Pritom musíme mať na pamäti, že v prípade stagnácie resp. degenerácie trhu zvýšenie trhového podielu sa môže dosiahnuť iba na úkor jedného konkurenta alebo skupiny konkurentov.

Teória životného cyklu hovorí, že v prípade úspešného zavedenia produktu na trh jeho nákup po určitom čase vzrastie. Najprv ho vyskúšajú zákazníci, ktorí o svojich skúsenostiach informujú druhých, čo v prípade spokojnosti klienta zvýši dopyt. Trh však po čase dosiahne svoj vrchol. S dozrievaním trhu bude silnieť konkurenčný boj o získanie trhového podielu, čoho výústením môžu byť aj cenové vojny. Niektoré podnikateľské subjekty odídu z trhu ako porazení a prežijú len konkurencieschopní. V prípade niektorých produktov sa objem dodávaných služieb môže ustáliť na malom objeme, ktorý sa môže rozdeliť medzi niekoľko „dodávateľov služieb“. Príklad životného cyklu produktu či služby vrátane vývoja zisku v jednotlivých štádiách vidíme na schéme č. 2.

Schéma č. 2.

Na základe výsledkov štúdie životných cyklov v službách rozoznávame týchto päť fáz:

1. Zavedenie – podnikateľské štádium – banka ako inovátor.

ponúka službu väčšinou na jednom odbytovom mieste (napr. v jednej filiálke).

2. Racionalizácia siete – úspešná banka rozširuje sieť o ďalšie pobočky.
3. Rast – obdobie rýchlej expanzie.
4. Zrelosť – rast je limitovaný niektorými faktormi, ako sú: zmena demografie, rast konkurencie atď.
5. Pokles/regenerácia – buď ďalšie rozšírenie služieb, alebo nastáva štádium poklesu a regenerácie.

Koncepcia životného cyklu je užitočným, ale nie univerzálnym nástrojom analýzy. Mali by sme mať na zreteli, že nie všetky produkty prechádzajú podobným vývojom – krivka môže byť niekedy strmiejšia, inokedy môže byť plochá (napr. ak ide o produkt, ktorý neuspel na trhu). Tento model slúži skôr na ilustráciu dynamiky trhu a jeho prognostická hodnota nie je príliš veľká. Životný cyklus sa skúma v prípade strategickej podnikateľskej jednotky a tiež banky ako celku. Každé štádium životného cyklu so sebou prináša rozdielne problémy a otázky, ktoré treba riešiť. Preto je dôležité, aby každá banka vedela, v akom štádiu sa práve nachádza, resp. do akého v najbližšom čase vstúpi. Rozpoznanie životných cyklov pomáha pri odhadovaní budúcej trhovej situácie, čo môže výrazne ovplyvniť voľbu marketingového mixu.

Na určenie atraktivity trhu sa využívajú nasledujúce oblasti:

- objem trhu,
- rast trhu a stupeň nasýtenia,
- rentabilita, výnosnosť trhu, odvetvia,
- štruktúra konkurencie,
- vývoj technológií,
- nebezpečenstvo substitúcie,
- priestor na cenovú politiku,
- požiadavky na distribúciu,
- bariéry vstupu do odvetvia,
- možnosť pôsobenia nových konkurentov,
- závislosť od legislatívy,
- závislosť od hospodárskeho vývoja a konjunkturálnych vplyvov.

Kým atraktivita trhu je väčšinou nezávislá od firmy, relatívne výhody v súťaži sú dané našimi kladmi a zápornými voči konkurencii. Z toho vyplýva, že parametre, pomocou ktorých určujeme naše relatívne výhody v súťaži, porovnáme napr. s vodcom trhu (banka s najväčším podielom na definovanom trhu), čím získame obraz o vlastnej pozícii:

- relatívny podiel na trhu,
- relatívna výnosnosť, rentabilita,
- nákladové výhody a nevýhody, realizácia skúsenostnej krivky,
- cenová flexibilita,
- marketingový potenciál,
- imidž a stupeň známosti firmy
- inovačná schopnosť a technické know-how,
- výhody a nevýhody odbytovej siete,
- relatívna kvalifikácia spolupracovníkov a know-how manažmentu.

Výsledné portfólio môžeme znázorniť (okrem iného) metódou GE – General Electric (pozri článok autorky v časopise

BIATEC č. 6/1997) alebo metódou BCG (Boston Consulting Group) – schéma č. 3.

Schéma č. 3

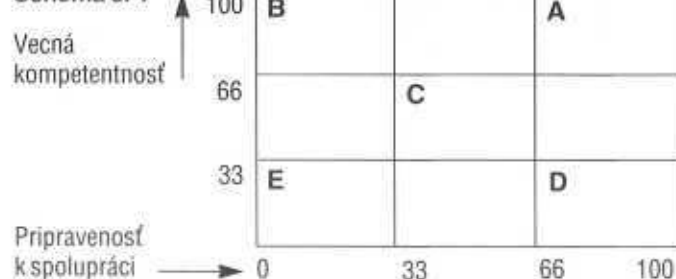
Postavenie na trhu pre jednotlivé strategické podnikateľské jednotky môžeme určiť z matice BCG, kde os X znázorňuje relatívny podiel na trhu banky a os Y rast objektívneho trhu (nezávisle od hodnotenej banky). Produkty a služby sa môžu pohybovať v štyroch oblastiach:

- oblasť hviezd – očakáva sa ďalší rast, expanzia. Do takeého produktu je najvhodnejšie investovať. Ide o strategicky výhodnú pozíciu, ale nie optimálnu z hľadiska okamžitej ziskovosti.
- oblasť otáznikov – je problémová, treba voliť selektívnu stratégiu podľa ďalších informácií (ústupová alebo expanzívna stratégia),
- oblasť dojných kráv (vľavo dole) – ak je vysoký dopyt po konkrétnej službe ale trh nerastie alebo sa dokonca znižuje, z produktu treba vyťažiť maximálny zisk – pokiaľ možno bez investícií (optimálna pozícia z hľadiska okamžitej ziskovosti),
- oblasť psa (vpravo dole) – odôvodňuje ústupovú stratégiu tým je produkt rentabilný a výhodný, potom treba začať s riadením útlmu (ak nejde o taký produkt, ktorý patrí k základnému produktovému radu banky).

Na podobných princípoch možno vytvoriť ďalšie typy portfólia, napr. inovačný, investičný a pod. Ako zaujímavý príklad by sme ešte mohli uviesť manažérske portfólio, ktoré je obsahom schémy č. 4. Na osi X je pripravenosť k spolupráci, na osi Y vecná kompetencia. Písmena abecedy predstavujú jednotlivé typy manažérov:

- A – dynamický manažér,
- B – osamelý bojovník,
- C – priemerný manažér,
- D – kamarát,
- E – neistý manažér.

Schéma č. 4

Na základe tohto portfólia možno upresniť zloženie úspešného riadiaceho tímu:

Tab. 1

	Vedúci	Členovia	Vylúčiť
Tím 1	A	ABCD	E
Tím 2	B	A-CD	EB
Tím 3	C	A-D	EB
Tím 4	D	A- - -	EBC

Hodnotenie trhu a pozície banky sa deje zásadne v tíme, ktorého členovia patria do rôznych profesií, lebo každý vidí problém zo svojho pohľadu a v spoločnej diskusii potom vzniká stanovisko celého tímu. Pretože hodnotenie metódou portfólio je vždy subjektívne, maximálnu kvalitu výsledku zabezpečujeme tímovou prácou, čím smerujeme kultúru firmy žiaducim smerom a dosahujeme najvyššie možné objektívne výsledky.

Toto hodnotenie nie je jednorazovým aktom, ale sa pravidelne opakuje a jeho členovia overujú kvalitu svojich informácií, prípadne ich dopĺňajú. Výsledkom procesu tvorby portfólia je veľké množstvo zozbieraných informácií a väčšia istota pri hľadaní a nachádzaní strategických alternatív. Na portfóliovej analýze je cenná jej názornosť. V jedinom grafe sa prehľadne vyjadri súčasná alebo budúca tržová pozícia banky pričom znázorňuje tržovú pozíciu všetkých produktov. Vrcholový manažment pracuje s názornou, kumulovanou informáciou, ktorá umožní skúmať vývoj atraktivity trhu a pozíciu vlastnej firmy nezávisle od seba. Výsledok potom slúži na stanovenie prioritných tržových segmentov.

Ako každá marketingová metóda, i portfólio má svoje nevýhody. Predovšetkým ho nesmieme chápať ako náhradu rozhodovania, ale iba ako podklad, ktorý zlepšuje kvalitu práce top manažmentu. Z výslednej pozície v grafickom znázornení nemôžu byť automaticky odvodené stratégie. Navyše celú analýzu nemožno nikdy uskutočniť na základe komplexných informácií, ale vždy len na základe tých, ktoré máme k dispozícii. Rozhodne však má portfóliová analýza spätný vplyv na organizačnú štruktúru a kultúru firmy. Ide o systematický a názorný dispozičný prostriedok vizuálnej prezentácie a podnet pre diskusiu o stratégiách, cieľoch a zdrojoch. Je kľúčom k nachádzaniu tzv. centier profítu – najmenších organizačných útvarov firmy, u ktorých má ešte zmysel definovať samostatnú marketingovú stratégiu, tzn. definovať produkty a trhy, teda tržové segmenty, s ktorými by centrum profítu malo dosiahnuť dlhodobý úspech.

Metóda PIMS

Táto metóda je populárna v zahraničí. Jej základ spočíva v tom, že v určitom časovom horizonte porovnávame, aký vplyv mali marketingové stratégie na dosiahnutie zisku, na úspešnosť banky, pričom zohľadňujeme aj nepredvídateľné vplyvy. Pri tejto metóde môžeme porovnať banku s podobnými zahraničnými firmami. Vzťah medzi zistenými parametrami potom určuje úspešnosť alebo neúspešnosť podni-

kateľského subjektu a jeho predpokladaný vývoj. (Možno porovnať štruktúru a profil zákazníkov, dosiahnuté hospodárske ukazovatele, organizačnú štruktúru, štruktúru pracovníkov, zafarženosť pracovníkov a pod.). Pri metóde PIMS sa dlhodobu skúmajú parametre tých bánk, ktoré majú problémy, ako aj ukazovatele progresívnych podnikateľských subjektov. Pritom sa vychádza z predpokladu, že existujú štatisticky významné dôkazy príčinnosti prosperity firiem. Táto metóda vznikla začiatkom šesťdesiatych rokov na základe výskumného projektu General Electric. Dnes predstavuje medzinárodný výskumný program s viac ako 300 skúmanými firmami a 3000 trhovými segmentmi. Koordinátorom programu je americký Strategic Planning Institut v Cambridge v štáte Massachusetts. Ten spolupracuje s poradenskými firmami PIMS sídlacimi vo všetkých väčších centrách, ako je Londýn, Viedeň, Göteborg, Kolín, Rím, Tokio, Cambridge, v štátoch USA: Georgia, Indiana, Minnesota, New Jersey. Základným princípom pri informáciách databanky PIMS je anonymita firiem, o ktorých získavame porovnateľné údaje. Pritom sa vždy využíva skúsenosť firiem podľa podobnosti parametrov. Na základe informácií o niekoľkých firmách sme schopní za pomoci počítača veľmi rýchle modelovať rôzne situácie. Získané údaje porovnávame s vlastnými parametrami. Hľadáme odpoveď na otázku, čo sa stane v určitých modelových situáciách a podľa vývoja inej firmy odhadujeme vývoj hodnotenej banky. Môžeme počítať s tým, že najdôležitejšie strategické faktory majú univerzálnu platnosť, nezávislú od veľkosti firmy, odvetia alebo od trhovej pozície.

Metóda PIMS (Profit Impact of Market Strategies) teda predpokladá dlhodobé informácie o konkurenčných firmách. Podobnú databázu môžeme vytvoriť z výročných správ, kde sú uvedené základné údaje. Vzhľadom na to, že môže dôjsť k izolovanému pozorovaniu zmien jedného faktora bez ohľadu na vzájomnú prepojenosť s ostatnými faktormi, na zníženie chybovosti rozhodnutia, je výhodné využiť poradcu.

Poradca

Pri analýze banky môže veľmi dobre pomôcť aj poradca, prípadne poradenská firma. Poradca prináša skúsenosti z iných firiem, vidí situáciu zvonka, z určitého nadhľadu, a je nezávislý na vnútorných väzbách, nie je ovplyvnený osobnými vzťahmi. Využitie poradcu by bolo zbytočné, ak by v banke nemal s kým komunikovať. Takýto spojovací mostík predstavujú pracovníci, ktorí sa zaoberajú strategickým plánovaním, bez ktorého sa banka nezaobíde.

Základné firemné údaje

V predchádzajúcom texte sme sa o nich niekoľkokrát zmienili a vysvetlili sme si, na čo môžu slúžiť. Potrebné môžu byť pri uplatnení metódy PIMS v menšom rozsahu, ale užitočné sú i pri akomkoľvek porovnaní banky. Sledujeme najmä nasledujúce údaje:

- Vlastníctvo – informácie o tom, kto má väčšinový podiel na celkovom kapitáli uľahčujú prognózu strategických opatrení.
- Štruktúra obratu – môže sa analyzovať podľa strategických podnikateľských jednotiek alebo skupín strategických

podnikateľských jednotiek. Pri definícii obratu sa používa metóda ABC (poradie skupín produktov od položiek s najvyšším podielom na obrate až po tie najmenšie).

- Počet a štruktúra pracovníkov – napr. podľa veku, vzdelania.
- Vedenie – definícia funkcie a kompetencie top manažmentu.
- Klady a zápory – definujú sa hlavné konkurenčné firmy a porovnajú sa slabé a silné stránky. Vlastné know-how úzko súvisí s charakteristikou kladov.
- Stratégie a filozofia (vizia) – je stanovením cieľov v časovom horizonte a opatrení na ich uskutočnenie. Určujú sa prostriedky na realizáciu stratégie. Príklad prejavu filozofie firmy je spôsob stanovenia stratégie top manažmentom. Vizia je najstručnejšia definícia stratégie firmy a predstavuje jej filozofiu. Má oslovíť zákazníka, konkurenciu i vlastných zamestnancov.
- Referencie – oblasti, kde banka bola neúspešná a ktoré bude chcieť opustiť, alebo sa pokúsi o nový útok, napr. zmenou stratégie.
- Zákazníci – sú alfou a omegou podnikania. Banka môže uspieť na trhu iba vtedy, ak bude analyzovať potreby a požiadavky svojich potenciálnych a súčasných klientov a tieto bude transformovať do svojich trhových aktivít.
- Konkurencia – sledujú sa parametre finančných konkurentov ako aj nepriamych konkurentov so snahou dosiahnuť synergický efekt.
- Trhová pozícia sa prezentuje portfóliovou metódou grafiky, ako je to vysvetlené v prechádzajúcom texte.
- Auditor kontroluje účtovné výkazy, hlavne súvahy a výsledovky. Bilancia predstavuje výšku a štruktúru majetku banky k určitému dátumu a výsledovka charakterizuje ekonomickú úspešnosť firmy za definované časové obdobie. Výročné správy potvrdené auditorom tvoria hodnotnú údajovú základňu komparatívnej analýzy.
- Historia – aj keď je podstatná pri charakteristike východiskového stavu banky, mnohé firmy preceňujú jej význam. Pri analýze banky hrá ďaleko dôležitejšiu úlohu pohľad do budúcnosti.

Záverečné pravidlá:

1. Vytvoríme tím na samostatnú analýzu banky.
2. Jadro tímu bude tvoriť pracovisko strategického plánovania, ktoré by malo byť mozgovým centrom banky.
3. Zvolíme si poradcov.

ANALÝZA INTERNÉHO PROSTREDIA

Podrobnejší prehľad o stave banky podáva analýza interného prostredia. Popri uvedených metódach sa k nemu môžeme dopracovať plánovacou analýzou, skúsenostnou analýzou a analýzou SWOT.

SWOT-analýza

Pokiaľ máme k dispozícii všetky údaje pre marketingový audit, môžeme hodnotiť vnútorné podmienky banky, resp. jej silné a slabé stránky a porovnávať ich s príležitostami

Tab. 2 S W O T-analýza hypotetickej banky

PRVOK SWOT	Dôsledok	Žiaduce opatrenia
Silné stránky		
– Vysoko kvalifikovaný personál	– Lepšie výkony, efektívnosť a profesionálny prístup	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zdôrazňovať tieto schopnosti pred zákazníkmi 2. Program na udržanie zamestnancov 3. Stimulačný systém pre najvýkonnejších pracovníkov
– Vyššia hranica pre minimálny vklad	– Priaznivejšia nákladová základňa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lepšie využiť finančné prostriedky 2. Zdôrazniť vyššiu a strednú pozíciu pri umiestnení banky
Slabé stránky		
– Nízka riadiaca právomoc v pobočkách	– Časová strata pri podávaní správ do riadiaceho centra	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zdokonaľiť systém pobočkových analýz a zostáv 2. Zlepšiť výcvik a komunikáciu 3. Širšia delegácia právomocí na pobočkových riadiacich pracovníkov
– Žiadna zahraničná pobočka	– Strata podnikateľských príležitostí v kľúčových medzinárodných oblastiach	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rýchle zhodnotenie možnosti otvoriť zahraničnú pobočku v X.
Príležitosti		
– Rozvoj nových priemyselných oblastí	– Zvýšený dopyt po bankových úveroch medzi podnikateľmi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zostaviť riešiteľský tím 2. Pripraviť seminár pre pobočkových manažérov so zameraním na rozvoj danej oblasti
– Vyhľadanie finančných potrieb zákazníkov	– Väčšie príjmy z poradenských služieb v oblasti investícií a daní	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zaujať sa štúdiom nových podnikateľských príležitostí 2. Trhový výskum overujúci správnosť pôvodnej koncepcie 3. Zaviesť nové služby
Ohrozenia		
– Strata najlepších zamestnancov	– Je potrebné čeliť agresívnym ponukám zo strany súkromných firiem a finančných inštitúcií	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zlepšiť platové a pracovné podmienky 2. Prieskum spokojnosti zamestnancov 3. Zaujať interný marketing
– Zosilnenie konkurencie	– Strata trhového podielu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Posilniť marketingové oddelenie 2. Vypracovať marketingový plán

a hrozbami vonkajšieho okolia. Tento postup je známy ako analýza SWOT (strengths – silné stránky, weaknesses – slabé stránky, opportunities – príležitosti a threats – hrozby). Ich účelom je nájsť významné a užitočné informácie pre prijatie strategických opatrení v oblasti uspokojovania zákazníkov vo všetkých zvolených trhovách segmentoch. Základným cieľom analýzy je identifikovať trendy, vplyvy a podmienky, ktoré môžu pôsobiť na tvorbu a zavádzanie marketingových stratégií. Význam analýzy je daný dvoma skutočnosťami:

1. Akékoľvek zmeny vo vonkajšom prostredí môžu mať zásadný vplyv na cieľové trhy podnikateľského subjektu. Banka, ktorá je schopná situáciu predvídať a včas reagovať, môže tieto udalosti využiť vo svoj prospech.

2. Pri analýze je banka prepojená rôznymi informačnými väzbami. Preto analýza uľahčí jej orientáciu a pomôže nájsť najvýznamnejšie aspekty hodnotenia. Táto fáza je základným predpokladom identifikácie kľúčových marketingových cieľov a stratégií. Mnoho autorov upozorňuje na skutočnosť, že niektoré faktory môžu byť zároveň považované za silné a slabé stránky. V takom prípade musíme pokračovať v ďalšom skúmaní. Väčšina sporných faktorov môže byť rozdelená do dielčích činností, ktoré spravidla môžeme jednoznačne priradiť buď k silným, alebo k slabým stránkam.

Rovnaký postup môžeme použiť pri hodnotení príležitostí a hrozieb, ktoré súvisia s prostredím jednotlivých segmentov. V prípade, že sme identifikovali všetky štyri oblasti modelu SWOT (silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby), musíme si uvedomiť ich závažnosť a rozhodnúť, aké kroky podnikneme na ich využitie, resp. prekonanie. V tabuľke č. 2 vidíme zjednodušenú ukážku praktického využitia analýzy SWOT hypotetickej banky. Vidíme, že súčasťou modelu sú i činnosti, ktoré je treba vykonať. Analýza SWOT, ktorá nešpecifikuje ciele alebo opatrenia, má len obmedzené použitie.

Skúsenostná analýza

Skúsenostná analýza je kombináciou záverov z uplatnenia tzv. delfského dotazníka a anonympnej analýzy metódou PIMS s využitím databanky PIMS.

Plánovacia analýza

Plánovacia analýza najprv preveruje kvalitu prijatej stratégie banky v minulom období. Na základe toho sa potom hodnotí odbornosť top manažmentu. Konkrétne sa porovnáva plánovaná výška kľúčových ukazovateľov úspešnosti banky so skutočnosťou. Využívajú sa najmä nasledujúce oblasti:

- trhové postavenie a trhový podiel,
- investičná a inovačná situácia,
- kapitálová situácia.

Kombináciou rôznych analytických metód dospejeme k internému nálezu, ktorý následne vyhodnocujeme. Definujeme klady a zápory a na základe toho sa rozhodneme,

do ktorých produktov a služieb budeme investovať, ktoré majú šance uspieť na trhu. Analýza vnútorného prostredia je dielčím nástrojom analýzy banky. Na hodnotenie celkového stavu je potrebné hodnotiť aj vývoj vonkajšieho prostredia.

ANALÝZA EXTERNÉHO PROSTREDIA

Pri tejto analýze využívame taktiež metódu portfóliovej analýzy. Ako zdroje informácií nám slúžia výročné správy, inzeráty v časopisoch, správy z tlačových konferencií, články o bankách v odborných časopisoch, ako aj ústne správy od zákazníkov. Pomocou hodnotenia situácie odvetvia a profilu odvetvových zdrojov získavame externý nálezu charakterizujúci celkovú situáciu v danom odvetví a vlastnú pozíciu v ňom. Vonkajší nálezu je druhým dielčím krokom pri definícii stavu banky.

Hodnotenie situácie odvetvia

Na hodnotenie situácie v danom odvetví vypracujeme portfólio odvetvia, ktoré porovnáva postavenie centra profitu, prípadne strategickej podnikateľskej jednotky s vedúcim trhu odvetvia. V tomto prípade definujeme na osi X postavenie banky, ktoré môže byť zlé, stredné alebo dobré a os Y určuje situáciu v odvetví. Pokiaľ z hodnotenia vyplynie extrém, že postavenie hodnotenej banky na trhu je zlé, ale vývoj odvetvia je dobrý, potom sa musí nájsť vhodná trhová medzera, ktorú by daná banka mohla zaplniť. V prípade druhého extrému, ak situácia odvetvia je zlá, ale postavenie hodnotenej banky v danom odvetví je dobré, je potrebná zvýšená opatrnosť. Nasledujú podrobné prognózy vývoja trhu. Jedným zo záverov môže byť i rozhodnutie regulovaného ústupu z trhu.

Ďalej hodnotíme kvalitu odvetvia, čiže určíme trhové bariéry pre vstup konkurenčných firiem (napr. objem investícií, ktorý by bol potrebný na vstup nového konkurenta na bankový trh). Ako výsledný efekt získame porovnanie s vedúcim trhu, prehľad o našej finančnej sile, dynamike, miere inovácie.

Profil odvetvových zdrojov

Súčasťou externého nálezu je profil odvetvových zdrojov. V tomto prípade mapujeme tri oblasti:

- trhové zdroje,
- kapitálové zdroje,
- ľudské zdroje.

Ide o porovnanie vlastnej firmy s konkurenciou pôsobiacou v danom odvetví, hlavne s leadrom trhu.

V prípade trhových zdrojov sa zaujíname o podiely na trhu, porovnáваме cenu s výkonom a úrovňou poskytnutých služieb zákazníkom.

U kapitálových zdrojov sledujeme vyťaženie kapacít, vlastnú kapitálovú kvótu, kapitálovú primeranosť.

Pri hodnotení ľudských zdrojov sa zaoberáme dynamikou inovácie.

Metóda ABC

V prípade analytických metód, ktorými sme sa zaoberali, je nevyhnutné stanoviť si priority. Využívame pri tom tzv. metódu ABC. Pomocou nej napr. vyhľadáme strategické podnikateľské jednotky a najmenšie organizačné útvary, u ktorých má zmysel aplikovať samostatnú marketingovú stratégiu. Pri stanovení jednotiek je dôležitých niekoľko kritérií. Patrí k nim percentuálny podiel na trhu, počet pracovníkov, počet odbytových miest, výška dosahovaného cash-flow. Na základe týchto parametrov potom rozdelíme banky do kategórie A, B alebo C podľa dôležitosti. Menej dôležitým sa venujeme len v prípade, že potrebujeme veľmi podrobný prehľad a máme dostatok času.

STAV BANKY

Stav banky zahŕňa závery východiskového stavu, analýzu vnútorného a vonkajšieho prostredia, ktorými sa charakterizuje súčasný stav, v ktorom sa firma nachádza. Tieto sú podkladom pre návrh stratégie. Konečný nález sa predkladá poradcovi, pracovníkom strategického plánovania, top manažmentu a vlastníkovi firmy. Všetky informácie tvoria stručnú výpoveď, ktorou je banka definovaná. V prípade, že stratégia je definovaná iba ako predaj, uskutoční sa tzv. informačné memorandum – kde sa definujú súčasné ciele banky, jej politika, kultúra, stratégia, klady a zápory, jej pozícia na trhu, vedľajšie aktivity a kvalita manažmentu.

Súčasnou prezentáciou správy pre top manažment je definícia konkrétneho štádia životnej krivky. Určujeme, či ide o obdobie zavedenia, rastu, zrelosti, nasýtenia (klesá rentabilita) alebo o poslednú fázu, ktorej výsledkom môže byť aj zánik.

ALTERNATÍVNY SCENÁR VÝVOJA

Spracovanie alternatívnych scenárov je stavebným prvkom medzi analýzou a formuláciou stratégie krízovej firmy. Vymedzuje pravdepodobné oblasti, kde sa banka bude pohybovať. Stratégia sa potom definuje ako cesta do budúcnosti. Scenáre sú myšlienkové modely vznikajúce v malom time. Ide o prognózovanie najdôležitejších zmien okolia a stanovenie pravdepodobnosti týchto zmien v oblastiach:

- možnosti odvetvia a trhu,
- možného technického a hospodárskeho vývoja,
- možného vývoja konkurencie,
- možných zmien v potrebách zákazníkov.

Nevyhnutné sú scenáre odvetvia a centier profitu. V nich by sa mali objaviť:

- životná krivka a jej ďalší vývoj,
- skoky know-how,
- vývoj konkurencie,
- legislatívna úprava a jej novelizácia

Na udržanie, resp. vylepšenie postavenia na trhu je potrebná orientácia na zákazníka. Stanoví sa potenciál

odlišenia v oblasti kvality, imidžu, sortimentu, technológie, odbytovej organizácie. Dôležité je určenie potenciálu efektivity (pomer medzi plánovanou efektívnosťou a skutočnou efektívnosťou). Nestačí len stanovenie vysokého cieľa, ale musíme ho aj splniť. Platí, že skutočná efektívnosť (pomer medzi vstupmi nutnými pre podnikateľskú aktivitu a výstupmi) sa musí rovnať plánovanej veľičine alebo dokonca ju prevyšovať. Pri analýze strategických obchodných jednotiek určíme tie, ktoré sú potenciálne najziskovejšie a ktoré budú rozhodujúce pre úspech banky ako celku. Nevyhnutné je stanoviť si rizikové faktory a preskúšať zdroje (finančné i časové). Zároveň musíme hodnotiť možnosť pôsobenia nových konkurentov a vzniku substitučných produktov.

Napokon nám zostáva vypracovať ešte časové riadenie jednotlivých krokov a stanovenie časových horizontov ich realizácie.

Schéma č. 5

Pri výbere stratégie môže byť užitočným pomocníkom konfliktné portfólio (schéma č. 5). Na os X nanesieme vlastný obranný potenciál, na os Y rozsah ohrozenia. Ak sa ocitneme v políčku útek, treba sa z daného trhu stiahnuť. V prípade boja bude optimálny útok v podobe investícií, kvality, technológie a uskutočnenia akvizítovej činnosti. Kompromis vyžaduje kooperáciu. V pozícii delegácie sa snažíme hľadať štrbiny v trhu a rozhodneme sa pre selektívnu stratégiu čiastočných ústupkov, investujeme do inovácie a akvizície, snažíme sa o výhodnú kooperáciu. Podľa zistenej pozície potom volíme konkrétnu stratégiu ďalšieho postupu. Podmienkou úspešného útoku je poznať silu nepriateľa, mať jasné cieľové predstavy a nájsť vhodné miesto útoku. Útok môže byť buď frontálny alebo bočný. Bočný útok môže byť zameraný:

- geograficky – dielči trh,
- technologicky – investície do technológie, ktorá umožní náskok voči konkurencii,
- v oblasti kvality – výrazná investícia do kvality služieb, čím sa získa konkurenčná výhoda.

Jednotlivé prípady sa dajú navzájom kombinovať, o čom sa môžeme presvedčiť aj v praxi.

Obchádzanie možno navyše kombinovať s obranou. Tá sa vyznačuje tromi taktickými pravidlami, ktorými sú vojnové divadlo, použitie odstrašujúcej gestiky a časové ohraňovanie. V prvej fáze sa vyvolá zdánlivá vojna s konkurenciou, napr. ohlásením investície do niektorej technológie, (pričom je potrebná vierohodnosť prehlásenia, prezentácia

moci, nasadenie komunikácie, tlač). Tak vyprovokujeme žiaducu reakciu konkurencie, ktorá prijme v danej oblasti potrebné opatrenia. Vývoj sa môže orientovať aj iným smerom, ako je to prehlásené. Dobře premyslená a rozsiahla obrana predchádza rýchlemu a odvážnemu útoku. Obranu môžeme posilniť i tradičnejšími formami, napr. prostredníctvom väzieb, kooperáciou a pod. Útok môže byť aj frontálny, podmienkou je „mať na to“.

Stratégia delegácie

Firma sa orientuje na niekoho, kto je schopný zvýšiť jej kapitál – delegácia na vlastníka, zúčemcov, na iný podnikateľský subjekt.

Stratégia kompromisu

V tejto situácii hovorí západná marketingová metodika o dvoch najznámejších princípoch. Princíp jiu-jitsu využíva slabiny protivníka a vlastné slabiny eliminuje spojením „slabého s hluchým“. Princíp tai-chí uplatňuje efekt synergie v spojení dvoch či viac firiem.

Stratégia úteku

Pokiaľ sa v portfóliu nachádzame v pozícii úteku, najprv preverujeme možnosť obrany. Ak zistíme, že na to nemáme, nezostáva nič iné, ako začať riadený útek. Podstatné je, že

sa sami rozhodneme a nenecháme sa donútiť. Pri veľmi nízkom obrannom potenciáli a relatívne vysokom ohrození môže dôjsť až k likvidácii. V prípade veľmi nízkeho vlastného obranného potenciálu a veľmi vysokého stupňa ohrozenia nezostáva veľa možností – niekto kúpi firmu alebo firma akceptuje dohodu o rešpektovaní určitých pokynov za poskytnutie niektorých výhod a pod.

V prípade stredného obranného potenciálu sa vyžaduje relatívne nižší stupeň ohrozenia pomalý ústup a vysoký stupeň ohrozenia rýchly ústup, rýchle vyprázdenie trhu.

Stratégiu realizuje manažér, ktorý musí „vyrásť“. V prosperujúcej firme sa pohybuje uprostred trojuholníka, ktorého jednotlivými vrcholovými bodmi sú stratégia, kultúra (postoje pracovníkov firmy vo vnútri banky i navonok) a štruktúra firmy.

Kvalitný manažér sa sústreďí takmer výhradne na tieto tri body, medzi ktorými existuje pevné spojenie. Realizácia stratégie nemôže uspieť bez kvalitnej kultúry firmy. Novovytvorená stratégia dáva vždy podnet k zmenám v štruktúre firmy. Jedným z predpokladov pozitívnej kultúry firmy je trhovo orientovaná štruktúra.

Manažér musí mať aj schopnosť myslieť tak, ako to vyžadujú špeciálne úlohy (modelové systémové myslenie, schopnosť komplexných rozhodnutí i akceptácie dielčích systémov, flexibilita, kreativita, dynamika). Mal by priniesť svoje osobné skúsenosti a múdrosť, ale nemali by mu chýbať ani iné ľudské hodnoty (ako napr. spôsob jednania s ľuďmi, temperament, potrebné meradlo hodnôt). Pritom sa nesmie zabúdať na to, že jedným z nevyhnutných predpokladov realizácie marketingovej stratégie je osobná zainteresovanosť manažéra na dlhodobej prosperite banky.

- rozsahu údajov, ktoré sú potrebné pri výkone bankového dohľadu domácej a hostiteľskej krajiny,
 - bariéram, ktoré je nutné zohľadniť pri výmene informácií medzi dohľadom domácej a hostiteľskej krajiny,
 - úlohe externého audítora pri účinnom výkone bankového dohľadu.
 - **Supplement** (Minimum Standards for the Supervision of International Banking Groups and Their Cross-Border Establishments – reformulácia dodatku z r. 1990 – Minimálne požiadavky pri výkone dohľadu nad medzinárodnými bankovými skupinami a ich zahraničnými organizačnými zložkami a dcérskymi spoločnosťami pôsobiacimi v zahraničí) z r. 1992:
 - určuje, že bankový dohľad domácej krajiny má vykonávať konsolidovaný dohľad, avšak za predpokladu, že s takýmto výkonom dohľadu súhlasí bankový dohľad domácej aj hostiteľskej krajiny,
 - určuje právo bankového dohľadu domácej krajiny získať informácie zo zahraničných organizačných zložiek aj dcérskych spoločností,
 - hostiteľská krajina môže odmietnuť udeliť licenciu, ak nie sú splnené minimálne požiadavky,
 - na to, aby banka začala činnosť v zahraničí, je potrebný predchádzajúci súhlas bankového dohľadu domácej krajiny.
 - **Amendment to the Basle Capital Accord** (novelizácia Bazilejskej dohody o medzinárodnej harmonizácii merania kapitálu – Overview of the Amendments to the Basle Capital Accord to Incorporate Market Risk – prehľad novelizácie Dohody o medzinárodnej harmonizácii merania kapitálu – s cieľom zahrnúť aj trhové riziko) z r. 1996:
 - zahŕňa oblasť trhového rizika,
 - umožňuje bankám používať vlastné rizikové modely (na rozdiel od Basle Capital Accord z r. 1988),
 - implementácia sa predpokladá ku koncu r. 1997.
 - **Core Principles For Effective Banking Supervision** (Basle Core Principles – Bazilejské základné princípy – základné princípy pre účinný výkon bankového dohľadu), prezentované počas Medzinárodnej konferencie bankových dohľadov v Hong Kongu na jeseň r. 1997:
 - formulujú základné princípy účinného výkonu bankového dohľadu vo všetkých oblastiach (povoľovanie bánk, pobočiek zahraničných bánk, udeľovanie predchádzajúcich súhlasov na zmenu akcionárov v existujúcej banke a na nadobudnutie podielových účastí bankou na nebankových subjektoch, výkon dohľadov na miestne a výkon dohľadu na diaľku).
- Treba zdôrazniť, že ani jeden z týchto dokumentov nie je právne záväzný. Prezentuje len okruhy problémov vznikajúcich pri výkone bankového dohľadu a uvádza odporúčania na ich riešenie. Formuluje princípy, ktoré je vhodné dodržiavať pri výkone bankového dohľadu. Všetky uvedené dokumenty predstavujú minimálne požiadavky na výkon bankového dohľadu, čo umožňuje uplatňovať zásadu tzv. superequivalence. Využitím tejto zásady môžu bankové dohľady určiť prísnejšie požiadavky na výkon bankových činností vo svojej krajine (napr. pri stanovovaní rizikových váh v rámci predpisu upravujúceho kapitálovú primeranosť). Aj krajiny, ktoré nie sú členmi Bazilejského výboru pre bankové dohľady, môžu využívať pri výkone bankového dohľadu poznatky a skúsenosti obsiahnuté v Bazilejských dokumentoch.

Smernica Post BCCI

Mimoriadna pozornosť bola venovaná smernici Post BCCI. Dôvodom vydania Post BCCI Directive bola analýza príčin krachu (v r. 1991) a následného procesu likvidácie banky Bank of Credit and Commerce International (ďalej len BCCI). Smernica obsahuje štyri základné požiadavky na výkon bankového dohľadu s cieľom posilniť princíp obozretnosti pri uplatňovaní bankového dohľadu. Opatrenia sa týkajú nielen úverových inštitúcií, ale aj investičných firiem a poisovní (ďalej len finančné spoločnosti). Prvá požiadavka sa týka oprávnenia bankového dohľadu neudeliť licenciu v prípade, ak budúci vlastníci a ich vlastnícke väzby prekazujú účinnému výkonu bankového dohľadu. Na tento účel smernica vymedzuje, ako treba posudzovať úzke prepojenia alebo väzby (close links). BCCI bola jedným z prvých príkladov banky založenej tak, aby bol podstatným spôsobom sťažený výkon bankového dohľadu. Licencia bola udelená bankovej holdingovej spoločnosti a banke v Luxemburgu, pričom následne bola vytvorená sieť dcérskych spoločností – bánk po celom svete. Dcérska banka v Londýne uskutočňovala podstatnú časť bankových činností. Luxemburský dohľad nemal v tom čase kompetencie umožňujúce výkon konsolidovaného dohľadu, ktorý by zahrnul aj sieť dcérskych spoločností BCCI pôsobiacich v zahraničí. Dohľad Bank of England sa však spoliehal na to, že dohľad domácej krajiny zabezpečí výkon konsolidovaného dohľadu. Druhá požiadavka je vystihnutá anglickým slovom co-location, čo znamená, že finančná spoločnosť musí vykonávať rozhodujúcu časť svojich činností v krajine, kde získala licenciu. Je to opäť zdôraznená skúsenosť z BCCI, ktorá bola v Londýne z hľadiska vykonávaných činností rozhodujúca a zo strany dohľadu (domácej a hostiteľskej krajiny) jej nebola venovaná primeraná pozornosť. Tretia požiadavka upravená touto smernicou sa týka podstatného rozšírenia výmeny informácií medzi bankovými dohľadmi a zároveň umožňuje bankovému dohľadu poskytnúť dôverné informácie napr. aj auditorským spoločnostiam. Na to nadväzuje štvrtá požiadavka uplatňovaná voči auditorským spoločnostiam. Tieto musia na základe príslušného zákona bezodkladne oznámiť bankovému dohľadu skutočnosť, ktorá by významným spôsobom mohla negatívne ovplyvniť činnosť finančnej spoločnosti.

Záver

Tento článok uvádza len niektoré témy prednesené v rámci seminára. Je vypracovaný na základe materiálov poskytnutých prednášajúcim p. D. Ware a európskych smerníc v anglickom vydaní. Preto niektoré použité slovenské pojmy nie vždy zodpovedajú slovenskej právnej terminológii. Pre bližšie vysvetlenie obsahu tohto článku autori uvádzajú aj niektoré anglické slovné spojenia.

Autori vyslovujú svoje poďakovanie p. Derrickovi Ware z Bank of England za ochotu viesť seminár v Bratislave, ako aj všetkým pracovníkom rôznych odborných útvarov NBS, ktorí sa podieľali na príprave a úspešnom priebehu tohto seminára

MILAN HODŽA – PRIEKOPNÍK EUDOVÉHO PEŇAŽNÍCTVA NA SLOVENSKU

Prof. PhDr. Samuel Cambel, DrSc.

Pred 120 rokmi (1. 2. 1878) sa v Sučanoch pri Martine narodil jeden z najuznávanejších Slovákov prvej polovice 20. storočia – Milan Hodža. Jeho otec, brat známeho Michala Miloslava Hodžu, bol horlivým štúrovcom a aj svojho syna vychovával v takomto duchu. Blízkosť Martina, sídla Matice slovenskej, redakcie Národných novín a mnohých slovenských buditeľov, podporovala jeho národné sebavedomie a ušľachtilú pýchu na dielo svojich predkov. Ani neskôr, na gymnáziu v Banskej Bystrici, časté návštevy okolitých dedín, nedali usnúť jeho slovenskému národovectvu a zabudnúť na prikorria maďarizácie i biedne sociálne pomery, v akých sa muselo na slovenskom vidieku žiť.

Keď sa potom, počas štúdií v sedmohradskom Sibíne, Kluži a v Budapešti zahlbil do diel Feuerbacha, Marxa, neskôr T. G. Masaryka a prejavov českých agrárnikov na vidieckom ríšskom sneme, východiskovým bodom jeho sociologického a národohospodárskeho nazerania na dianie v Uhorsku a celej strednej Európe sa stala tvrdá sociálna realita slovenského života, v ktorom – svojou početnosťou, ale aj schopnosťami odolaf maďarizácii a jej asimilačným nástrahám – dominovalo roľníctvo.

Už prvé Hodžove články o situácii v slovenských stoliaciach na začiatku nášho storočia neboli len registráciou udalostí, či obžalobou hospodárskej a národnostnej politiky maďarských vládnych kruhov, ale aj hľadaním rýdzo slovenských východísk. Prelud sociálnej rovnosti a nacionálnej rovnoprávnosti vysnívaný v študentských spolkoch nadošiel v konfrontácii s neutešenou slovenskou realitou určitejšiu podobu a reálnejšie rozmery. Ako jeden z prívržencov hlasizmu zdôrazňoval zásadu aktivizmu a tak ako Masaryk, aj on kládol dôraz na drobnú ľudovýchovnú, hospodársko-osvetovú a sociálnu prácu. Avšak na rozdiel od T. G. Masaryka, ktorý sa pri zdôrazňovaní „drobnej práce“ spoliehal na inteligenciu, Hodža chcel stavať na vzdelanom roľníkovi, ktorý by sa združil v gazdovských družstevných spolkoch a cez svojpomocné družstvá šírili medzi roľníctvom hospodársku osvetu. Pravda, M. Hodžovi nešlo pritom iba o nejaké neškodné roľnícke spolkárenie. V družstevnej organizácii spoznal – ako to sám nazval – „praktickú demokraciu“, t. j. možnosť dostať sa k duši slovenského roľníka, prelomiť jeho rokmi vstúpanú nedôveru k novotám a získať ho aj politicky pre veci národa.

Za najzanedbávanějšíu stránku života Slovenska Hodža považoval kapitálovú slabosť roľníckeho stavu, zapríčinenú jednak celkovou zaostalosťou poľnohospodárskej výroby na Slovensku, ale v nemalej miere aj úžerou. Činnosťou rôznych priekupníkov, exekúciami a proletarizáciou vidieka ako logickým dôsledkom takéhoto vývoja. Do prevratu a vzniku ČSR bol slovenský roľník vydaný napospas maďarským bankám alebo využíval obmedzené možnosti, poskytované slovenskými úvernými družstvami, ojedinele i peňažnými ústavmi pôsobiacimi v slovenských stoliaciach,

Hodžovým vysneným ideálom bola samostatná slovenská poľnohospodárska banka. „Naším cieľom“ – napísal už pred 1. svetovou vojnou – „je predovšetkým dopomôcť slovenskému roľníkovi k tomu, aby mu pôda i roľníctvo vyniesli čím viacej, to jest: aby sa naučil intenzívne hospodáriť. A potom.... aby ten zisk, čo nazhánajú od neorganizovaného roľníctva desatorakí agenti, zostal roľníkovi.“ Podľa M. Hodžu k tomu mali dopomôcť predovšetkým banky: „Pospájajú si kapitálové sily a ... vybudujú veľkú a lacnú pozemkovú banku, ktorú Slováci potrebujú ako soľ.“¹ Ani po vzniku ČSR sa táto otázka dlho neriešila. Z Hodžovej iniciatívy vzniklo najprv nové Ústredné družstvo – ÚD (v Žiline vo februári 1919, neskôr natrvalo zakotvilo v Bratislave), staré slovenské ÚD založené M. Hodžom už 18. 2. 1912 v Budapešti ako centrála slovenských úverných spolkov počas 1. svetovej vojny zaniklo a všetky jeho finančné zdroje zablokovala maďarská družstevná ústredňa Országos Kozponti Hitelszövetkezet – OKH, takže poprevratové Slovensko nemohlo s nimi počítať.

Keď sa Milan Hodža po prvýkrát stal členom československej vlády, ako minister unifikácií predložil v marci 1920 návrh riešiť úverové pomery na Slovensku zlúčením existujúcich krajských úverných ústavov – Hypotečnej banky českej a Hypotečnej banky moravskej a aby táto nová Hypotečná banka československá získala záruku nielen českých krajín, ale celého čs. štátu a zriadením jej filiálok dotovaných vládou, rozšírila svoju pôsobnosť aj na Slovensko. Takéto riešenie malo ďalekosiahly národohospodársky význam. Peniaze na Slovensku boli stále ešte systematicky tezaurované, menovite v jeho východnej časti sa medzi ľuďmi nachádzalo veľké množstvo amerických dolárov, zasielaných spoza oceána našimi vysťahovalcami. Zástupcovia českých úverných bánk vyhlásili Hodžov návrh za „poštátnovaciu akciu“ smerujúcu proti záujmom českého finančného kapitálu a kategoricky ho odmietli.

Ďalší pokus o ozdravenie úverových pomerov na slovenskom vidieku sa uskutočnil v lete 1921. Okrem veľkého dopytu po úveroch v poľnohospodárstve rástla aj potreba úverov do živnostenského sektora, obchodu, obcí, na výstavbu nemocníc a ciest, čo podnietilo poslancov Slovenského klubu, okrem M. Hodžu aj A. Hlinku, I.

Dénera, F. Jurigu, I. Markoviča a ďalších, požiadaf v auguste 1921 vládu ČSR o súhlas s vytvorením samostatnej hypotečnej banky na Slovensku. Výsledkom bolo však iba kompromisné rozhodnutie: namiesto samostatnej hypotečnej banky sa zriadili len filiálky českých úverových bánk – Zemskej banky českej a Hypotečnej banky českej v Bratislave a v Košiciach. Tak po dvoch rokoch uplatnil Milan Hodža časť svojho návrhu a postaral sa o to, že sa aspoň čiastočne „pohli ľady“.

V prejave, ktorý Hodža predniesol pri začatí činnosti bratislavských filiállok 29. júna 1924, trpezivo hodnotil ich prínos pre Slovensko, keď konštatoval, že nemôžu nadlho postačiť rastúcim potrebám Slovenska a stať sa tými vy-túženými pľúcami, ktoré by umožnili slovenskému roľníctvu ľahšie dýchať. Kapitál slovenských bánk nestačil, podľa štatistiky z konca roku 1921 dosahoval sotva pol miliardy Kč a vklady 3 a pol miliardy. Preto nie náhodou Hodža vtedy charakterizoval kapitálové možnosti Slovenska ako úbohé: „My sme boli nešťastnou súčiastkou toho štátu, o ktorom jeho vlastní štátnici hovorili, že jeho hospodárska zdatnosť závisí od jedného májového dažďa. A dnes v chvate moderného života májový dažďik by nestačil. Potrebujeme vedľa toho májového i trochu zlatého dažďa, bez ktorého sa Slovensko v podnikaní nepohne napred.“²

Popri bankách, ktoré mali poskytovať pôžičky na rozsiahlejšie a dlhodobé investície, a popri malých dedinských úverných družstvách prijímajúcich len menšie vklady a poskytujúcich miestnym roľníkom len menšie pôžičky na krátkodobý úver, potrebovalo Slovensko aj stredný typ úverných ústavov, ktoré by v obvode viacerých obcí alebo v rámci jedného okresu zachytilo čo najväčšie peňažné prostriedky tezaurované medzi roľníctvom a aby peniaze nimi získané mohli poslúžiť vo forme lacného úveru samotným roľníkom regiónu. Na rozdiel od väčších bánk nazývaných tiež sporiteľňami, sídlacích prevažne v mestách, mali svojím charakterom prirahovať záujem slabších roľníkov, ktorí by v nich našli pomoc i oporu nielen v zmysle finančnom, ale aj odbornom-poradenskom. Podobne ako v českých krajinách okresné záložne, aj ľudové peňažné ústavy na Slovensku mali byť osnované na družstevnom základe a ako také mali mať podľa družstevného zákona právo na značné daňové a poplatkové úľavy.

Takéto koncepčné vyhranenie roľníckych vzájomných pokladníc – ako sa mali na Hodžov návrh tieto ľudové peňažné ústavy nazývať – predpokladalo samo o sebe, že myšlienka svojpomocí, družstevnej spolupráce a samosprávy mala byť zvýraznená aj účasťou samotných výkonných roľníkov v ich správe a v kontrolných orgánoch. Mala to byť akási poistka proti úžere a majetkovým podvodom, ktoré ani po prevrate a vzniku ČSR neprestali šarapať na slovenskom vidieku a neraz skončili bankrótom i hromadnými exekúciami roľníckych a roľnícko-remeselníckych hospodárstiev.

Keď sa Milan Hodža stal vo vláde A. Švehlu ministrom poľnohospodárstva, mohol prejsť od úvah k činom a dňa 2. mája 1924 podpísal pod číslom 747-VII/1924 výnos, ktorým uviedol do života Roľnícke vzájomné pokladnice. Išlo o okresné úverné družstvá s ručením obmedzeným. Hodžov ministerský výnos predpokladal síce patronát ministerstva poľnohospodárstva, ale čo do rozhodovania družstevných orgánov s právomocou takmer neobmedze-

nou, zverenou zvoleným zástupcom výkonných roľníkov. Pripravnými prácami v zmysle ministerského výnosu bol poverený osobitný výbor.

Na začiatku júla 1924, keď minister Hodža prednášal v Bratislave pri začatí činnosti filiállok považských hypotečných bánk svoj prejav, prípravné práce boli v plnom prúde a mohol tak už s istotou vyhlásiť: „Práve dávam podnet k zakladaniu úverových spoločností – pokladníc – asi toho rozsahu, ako sú záložny v Čechách a na Morave a z ministerstva zemedelstva im poskytujeme niekoľko miliónov štátnych vkladov... Chceme, aby sa Slovensko stalo aktívnym údom štátu... Na to potrebujeme pôdu, vedu a peniaze.“³

Hodža kul železo, kým bolo horúce. Prvé kroky pri zakladaní pokladníc boli poznačené bezradnosťou a často i neznalosťou miestnych pomerov. František Olmer, riaditeľ hospodárskej záložne v Českom Brode, postavený pôvodne na čelo prípravného výboru, mal síce dlhoročné skúsenosti z činnosti česko-moravských okresných záložní, ale nepoznal konkrétne podmienky slovenského vidieka. Keďže im mali za vzor slúžiť zdarne prosperujúce záložne v českých krajinách, a tieto sa vyvíjali vyše 60 rokov, vyskytovali sa aj medzi zainteresovanými názory, že aj roľnícke pokladnice na Slovensku budú musieť prejsť takouto zdĺhavou cestou. Lenže tento postoj bol pre Slovensko neprijateľný, slovenská ekonomika potrebovala úver a zriadenie peňažného obchodu ihneď a na celej čiare.

Z rozhodnutia ministra M. Hodžu sa preto ešte v lete 1924 uskutočnili dve závažné zmeny: úlohu riadiť organizačné práce pri zakladaní RVP ministerstvo zverilo Jánovi Cablkovi, hlavnému riaditeľovi Slovenskej banky v Bratislave, s ktorým Hodža úzko spolupracoval už za vojny vo Viedni a po druhé, na rozdiel od vývoja v Čechách a na Morave, kde sa okresné hospodárske záložne budovali zdola, z vôle miestnych sedliackych inštitúcií, na Slovensku sa malo najprv založiť ústredie – Zväz roľníckych vzájomných pokladníc a potom z jeho iniciatívy sa mali v jednotlivých regiónoch zakladať vzájomné pokladnice.

K založeniu Zväzu RVP došlo 1. októbra 1924 na zriaďujúcom valnom zhromaždení, kde boli prítomní už aj zástupcovia tých vidieckych okresov, ktoré sa medzičasom o vec zaujímali a prvé kroky k založeniu svojej pokladnice už aj urobili. Valné zhromaždenie zvolilo vedenie zväzu: za predsedu správnej rady poslancu Antona Štefánka a za úradujúceho podpredsedu Jána Cablka. Okrem nich vedenie tvorilo ďalších sedem členov správnej rady a šesť členné „dozorné poverenie“. Mesiace, ktoré predchádzali založeniu Zväzu RVP, boli naplnené náročnou koncepčnou i drobnou mravenčou organizátorskou prácou. Bolo treba vypracovať stanovy a potom v regiónoch vybrať do čela správnych ľudí. Priekopnícku úlohu Milana Hodžu na tomto diele zhodnotil s odstupom rokov sám J. Cablk na stránkach Slovenského denníka: „Myšlienka ministra Hodžu nebola náhodilá a snáď skrsla len nevdojak, ale bolo to realizovanie dávno premysleného a s malými prostriedkami už v Uhorsku v sľubných pokusoch do života uvedeného plánu, Riegrovu výpoveď: Slováci, hľadte zbohatnúť Hodža mienil uplatňovať vo forme: Slovenský ľud, menovite zemeľský, treba od vykorisťovateľov osamostatňovať a umožniť mu, aby sa svojpomocne vzťahal a vtedy aj zbohatne.“⁴

rovú samostatnosť, zbaviť slovenského roľníka odvekej úžery a právo rozhodovať o najvlastnejších stavovských veciach sa malo pomocou nich rozšíriť aj na poľnohospodárske úverníctvo a bankovníctvo.

S odstupom rokov hodnotil M. Hodža princíp družstevnej spolupráce zakotvený v RVP ako roľnícku demokraciu v praxi, ako skutočnú dominantu nových ľudových peňažných ústavov, alebo jeho slovami povedané, ako „svojský príbytok“ slovenského roľníka ušitý na svojrázne slovenské pomery. „Veľká naša bieda“ – napísal Hodža v roku 1928 – „bola v tom, že si slovenský roľník až donedávna nemal kde požičať peniaze. Ani na kúpu zeme, ani na jej obrábanie. To značí, že nemal lacného roľníckeho úveru, ani reálneho dlhodobého, ani provodzovacieho kratšieho. Tomuto nedostatku som chcel odpomôcť, keď som roku 1924, ešte ako minister orby založil naše Roľnícke pokladnice... Roľnícke pokladnice to je slovenskému roľníctvu svojský príbytok: v ňom roľník nestojí v kúte, ale sedí za stolom. Na svojom, za svojho, pre svojich. Len tak bude potom môcť byť na pomoc všetkým iným a celému národu.“⁹

Na vidieku sa medzi roľníctvom a živnostníkmi Hodžova iniciatíva stretla zväčša s porozumením a podporou. Do konca roku 1924 vzniklo šesť RVP, prvá 16. októbra v Dolnom Kubíne a po nej postupne ďalšie: v Nových Zámkoch, Ružomberku, Liptov, Sv. Mikuláši, Spišskej Novej Vsi a Michalovciach. Každá pokladnica dostala 200 tisíc Kč štátneho vkladu, z ktorého mohla do pôžičiek uložiť 150 000 Kč a zvyšok rezervovať v bratislavskej filiálke Zemskej banky. V roku 1925 vzniklo ďalších 25 RVP, v roku 1926 sedem a keď sa v júni 1927 zúčastnil M. Hodža po prvý raz od vzniku Zväzu RVP jeho valného zhromaždenia, účinkovalo na Slovensku už 38 RVP. Podľa súvahy k 31. 12. 1926 mali pokladnice 15 400 členov a 2,6 milióna Kč podielovej istiny. Vedľa toho vykazovali 1,6 milióna Kč rezervy a zozbierali 63,2 milióna korún vkladov. Skoro 80 % týchto vkladov predstavovali tezaurované peniaze roľníkov, vytiahnuté z truhlic, skriní a kufrov.

Na drobné zmenkové, zväčša intabulované pôžičky pokladnice rozpožičali 85,3 milióna Kč.¹⁰ Väčšia časť tohto obnosu bola poskytnutá drobným roľníkom na úhradu platieb spojených s pozemkovou reformou, zvyšok šiel na krytie úverovej transakcie pri obstarávaní ušľachtileho osiva a na investície do meliorácií. Úver poskytovaný pokladnicami bol lacnejší najmenej o 2 % (niekde aj o 4–6–8, ba až o 10 %) v porovnaní s praxou, ktorú uplatňovali akciové banky. Pri stave pôžičiek k 30. 11. 1926 a pri 2 % zvýhodnení to znamenalo úsporu na úrokoch až 1 630 796 Kč, okrem úľav na intabulačných a extabulačných poplatkoch.¹¹

Tento trend pokračoval aj neskôr a v pätnástom roku svojej existencie, k 31. 12. 1938, teda ešte pred udalosťami Mníchova a Viedenskej arbitráže, počet RVP dosiahol číslo 74 a splnil sa tak ďalší z cieľov Hodžovho národohospodárskeho a národnopolitického úsilia: roľnícke vzájomné pokladnice zakotvili na celom území Slovenska, vo všetkých jeho okresoch a regiónoch. V roku 1937 mali už vyše 138 000 členov, vklady prekročili 618 mil. Kč a pokladničné obraty sa počítali na miliardy.¹²

Záujem Milana Hodžu o RVP nebol náhodný. Medzi jeho oponentmi a protivníkmi boli aj takí, čo ho upodozrievali, že aj pokladnice zakladal iba zo zisťných záujmov, pre dosiahnutie svojich vysokých politických cieľov.

Hodža nebol nejaký profesionálny bankár alebo národohospodár v pravom slova zmysle. Avšak ako politik (za poslancu uhorského snemu ho zvolili vojvodinskí Slováci a Srbi keď mal 27 rokov) sa nespoliehal len na intuíciu a city, odmietal národovedecké horlenie, ktoré sa neopieralo a reálne poznanie faktov. Jeho koncepcia politiky vychádzala z vedy, zo štúdií národohospodárskych teórií rôznych smerov, ale aj z jeho vlastných pokusov o komparatívny výskum (ovládal takmer všetky jazyky národov a národností žijúcich v Rakúsko-Uhorsku) Zalizavska, Predlitavska a ostatných krajín stredoeurópskeho regiónu. Hodža ťažko niesol napríklad zaostalosť Slovenska v organizácii peňažníctva a družstevníctva. Kapitálovú slabosť Slovenska chcel riešiť budovaním ľudových úverových organizácií, t.j. cestou svojpomocných inštitúcií. Preto pre Roľnícke vzájomné pokladnice volil družstevnú formu. Družstevníctvo a ľudové peňažníctvo neboli pre Hodžu iba vecou tradície a vernosti štúrovským ideálom, ale v konkrétnych slovenských pomeroch, v národe s maloroľníckou väčšinou obyvateľstva bolo nevyhnutnosťou, „východiskom z núdze“, cestou k hospodárskej prosperite krajiny. „Maloroľník tiež môže získať výhody ako veľkozávod, jestli sa so svojimi seberovnými spojí. To je družstvo. Družstvo je maloroľníkom a vôbec malopodnikateľom to, čo je rybám voda. Tam dýchajú voľne, tam sa voľne pohybujú, tak sú silní. Skrze družstevníctvo stáva sa zo slabého mocný.“¹³ – pripomenul Hodža svoje životné krédo v roku 1928 na stránkach Kalendára roľníckych vzájomných pokladníc ich členom, ale myslel pritom na hospodársku prosperitu celého národa.

Poznámky:

- ¹ Slovenský národný archív, f. Fedor Houdek, sign. III/6, kartón 20.
- ² Hodža, M.: Články, reči, štúdie. Zv. 5, Praha 1933, s. 221.
- ³ Archív Národného múzea v Prahe, f. Milan Hodža, sign. 227, s. 229, kartón 3.
- ⁴ Slovenský denník, 30. januára 1938.
- ⁵ ANM v Prahe, f. Milan Hodža, sign. 227, s. 312 a 314, kartón 3.
- ⁶ ANM v Prahe, f. Milan Hodža, sign. 724, s. 166, kartón 19.
- ⁷ SNA, f. Fedor Houdek, sign. II/2. Korešpondencia s dr. M. Hodžom, list z 9. 2. 1912, kartón 2.
- ⁸ Dejiny Slovenska, zv. 5 (1918–1945), Veda Bratislava 1985, s. 77.
- ⁹ ANM v Prahe, f. Milan Hodža, sign. 227, s. 242–243 a 246–247, kartón 3.
- ¹⁰ SNA, f. Ján Cablk, sign. IIIc/1, i.č. 793, kartón 10.
- ¹¹ Peněžní burza, roč. III, číslo 21. Elo Šándor, Vývoj ľudového peňažníctva na Slovensku.
- ¹² Archív Národnej banky Slovenska, f. Zväz RVP. Výročné zprávy a záverečné účty Zväzu RVP za rok 1938, s. 46–47.
- ¹³ ANM v Prahe, f. Milan Hodža, sign. 227, s. 242. List redaktorovi Kalendára roľníckych vzájomných pokladníc, kartón 3.

PAVOL ORSZÁGH HVIEZDOSLAV 1849–1921

P. O. Hviezdoslava (nar. 2. februára 1849 vo Vyšnom Kubíne, zomrel 8. novembra 1921 v Dolnom Kubíne) poznáme predovšetkým ako veľkého básnika a dramatika. Ale bol aj právnikom – advokátom a tiež bankovým úradníkom, dokonca riaditeľom dolnokubínskej filiálky Tatra banky.

V r. 1870–72 študoval na Právnickej akadémii v Prešove a r. 1875 zložil advokátske skúšky v Budapešti. Začínal ako advokátsky koncipient v Dolnom Kubíne a Martine, v rokoch 1873–74 pracoval na okresnom súde v Dolnom Kubíne, ďalšie dva roky u advokáta

Štefana Fajnora v Senici, potom zase na okresnom súde v Dolnom Kubíne, v Námestove ako advokát, až sa r. 1899 vrátil do Dolného Kubína. Pravdaže, už od študentských čias sa venoval literatúre a aj do Dolného Kubína sa vrátil s týmto zámerom. Chcel tvoriť, písať, vymýšľať nové slová, nové zvraty, kultivovať reč. R. 1903 však ochorel na krčnú chorobu a na odporúčanie známeho lekára Dušana Makovického odcestoval do Viedne, aby sa liečil u prof. Störka. Toto liečenie ho zrejme značne finančne vyčerpalo a keďže sa už nechcel vrátiť k advokátskej činnosti, prijal miesto v banke.

Treba povedať, že jeho činnosť v banke bola predovšetkým výsledkom snahy vedenia Tatra banky pomôcť Hviezdoslavovi prekonať jeho finančné ťažkosti, pričom určitý vplyv mal aj záujem využiť všeobecnú váženosť spisovateľa, jeho meno na zvýšenie obľúbenosti banky, aby sa ešte viac dostala do povedomia širokej slovenskej verejnosti, čo sa zákonite malo prejaviť aj v zlepšení jej hospodárskeho výsledku.

Vstup Hviezdoslava medzi bankovníkov nebol jednoduchý. Literárny historik Andrej Mráz tvrdil, že r. 1903 Hviezdoslav rezolútne odmietol Škultétyho ponuku, aby prijal funkciu riaditeľa dolnokubínskej filiálky. Z originálov korešpondencie medzi Hviezdoslavom a Tatra bankou, ktoré sú v dolnokubínskom múzeu vyplýva, že Hviezdoslava pre prácu v banke naozaj získaval najskôr Jozef Škultéty, ktorý bol kedysi pracovníkom banky (či poisťovne) Slávie v Martine, a bol neúspešný. Presvedčil ho až dr. Miloš Štefanovič, od apríla 1903 hlavný riaditeľ Tatra banky.

Hviezdoslav sa iba ťažko rozhodoval pre tento krok, lebo chcel pestovať „literárnu múzu“, rozvíjať svoj talent, pracovať len na poli literatúry. Ak ponuku predsa len napokon akceptoval, tak azda preto, že ho naozaj pritlačili finančné ťažkosti a tiež preto, že sa cítil byť Štefanovičovi a Tatra banke zaviazaný. Tatra banka financovala totiž Tlačiarenský účastinársky spolok v T. Sv. Martine a tam sa tlačili Hviezdoslavove diela napriek tomu, že nešlo o zákazku, ktorá by znamenala pre tlačiareň finančný prínos, skôr naopak. Tatra banka pomáhala, aby sa Hviezdoslavova tvorba dostávala na knižný trh. Ako inak by sa dostali medzi národ napríklad jeho skvelé Krvavé sonety?

Hviezdoslav sa stal riaditeľom filiálky Tatra banky

v Dolnom Kubíne 30. novembra 1903. Keďže však nemal na zloženie povinných 20 spolkových účastín, pomohol mu riaditeľ dr. Štefanovič, ktorý od známych národovcov zadovážil pre novozvoleného riaditeľa filiálky zvyšných pätnásť účastín. V tejto funkcii zotrval Hviezdoslav bez troch týždňov jeden rok. Jeho mesačný riaditeľský plat bol 100 zlatých.

Svoj odchod z banky zdôvodnil Hviezdoslav takto: „Úloha, ktorú ste mi prideliť ďaleko presahuje moje sily. Dvomi pánom, t.j. literatúre a mamone slúžiť nemožno, teraz, od počiatku ja-

nuára dal som jej výhospť (mal na mysli literatúru), chodiac do kancelárie i poobede, lebo nahliadol som, že je to potrebné (...) Nech by mi k literárnej práci i zvyšoval nejaký čas, človek večite rozčúlený a ustarostený pre záležitosti ústavu, pokojne, s potrebnou oddanosťou pracovať nemôže. Z toho všetkého nasleduje: prepustia ma v pokoji“. Básnik Hviezdoslav nevedel sklbiť bankovú prácu s prácou v oblasti literatúry.

Nový riaditeľ Tatra banky dr. Vanovič (lebo v októbri roku 1904 dr. Štefanovič zomrel) poslal Hviezdoslavovi list, v ktorom ho prosil, aby „ako stály dôverník filiálky, na jej mesačných poradách ako rovnoprávny člen i naďalej činnú účasť brať“. No Hviezdoslav aj túto ponuku odmietol: „...ráčte odpustiť, mojim želaním bolo pri demisionovaní sprostíť sa úplne všetkých pobočných starostí, aby som tak, kým stačia moje sily, voľne, nevyrušované venovať sa mohol práci, ktorá je takrečeno mojim životným a jediným záujmom i radosťou, a preto prosím, ráčte ma i v onom ohľade prehodiť stranou“.

„Mamone“ sa však Hviezdoslav nevyhol ani vo svojom literárnom diele. V pätnástich zväzkoch jeho básnického diela je mnoho hlbokých a pôsobivých myšlienok na tému bohatstvo a peniaze. Mal čo povedať k tej záhadnej veci, ktorú jedni zvelebujú a druhí zatracujú. Uvedomoval si dve protikladné stránky peňazí, pokladal ich zároveň za najlepšiu i najhoršiu vec. Opravdivá hodnota peňazí sa podľa neho skrýva v spravodlivej odmene za statočnú a kvalitnú spoločenskú prácu. Peniaze sa takto stávajú prostriedkom na uspokojovanie prirodzených a oprávnených životných potrieb.

Hviezdoslav v peniazoch videl zdroj ľudskej pracovnej aktivity a zodpovednosti. Ak sa však človek dostáva k peniazom „inými cestami“, peniaze sa stávajú demoralizujúcim činiteľom, zbavujú človeka chuti do práce a zodpovednosti za úroveň jej vykonania, strácajú náležitú hodnotu a v konečnom dôsledku vedú k rozvratu v morálnom a aj v ekonomickom myslení. To sú Hviezdoslavove myšlienky.

Hviezdoslav pracoval v banke krátko preto, že jeho životným záujmom bola literatúra. Mal dostatok morálnej sily, aby odmietol „peniaze za nič“.

Marián Tkáč

Z rokovania Bankovej rady NBS

Banková rada NBS na svojom 24. zasadnutí dňa 12. decembra 1997 schválila správu o menovom vývoji v SR za 1.–3. štvrtrok 1997. V správe sa konštatuje, že vývoj základných ukazovateľov za sledované obdobie sa podarilo naplniť. Pokles dynamiky menových agregátov bol dosiahnutý prijatím menovopolitických opatrení NBS v júli 1996 a kvalitatívnou zmenou výkonu menovej politiky v tomto roku. Týmto sa zároveň vývoj kľúčových menových veličín priblížil k stanoveným programovým cieľom.

Banková rada NBS schválila tiež novelu pracovného predpisu NBS o predaji pamätných mincí, ročníkových súborov obehových mincí a hárkov bankoviek vydaných Národnou bankou Slovenska. Pracovný predpis zjednodušuje predaj pamätných mincí a rieši aj predaj a spätný nákup zlatých mincí.

Ďalším bodom rokovania Bankovej rady NBS bola informácia o efektívnosti vynakladania prostriedkov na zabezpečenie čistoty peňazí v obehu. NBS bude i naďalej pokračovať v úrovni vytriedovania bankoviek neschopných obehu a venovať stále pozornosť čistote bankoviek v obehu.

Banková rada NBS vzala na vedomie materiál týkajúci sa štruktúry akcionárov v bankách Slovenskej republiky.

-JO-

Nútená správa v IRB

Národná banka Slovenska na základe zákona č. 21/1992 Zb. o bankách zaviedla dňa 19. decembra 1997 v Investičnej a rozvojovej banke, a. s., Bratislava nútenú správu. Dôvodom bol nepriaznivý vývoj hospodárenia v IRB a nepriaznivá situácia v zabezpečovaní jej likvidity. Pre výkon nútej správy NBS určila správcu, ktorým sa stal Ing. Július Chovanec, bývalý generálny riaditeľ IRB, ktorý je oprávnený prijímať opatrenia ne-

vyhnutné na obnovenie stability a likvidity banky. V záujme obnovenia dôvery klientov v túto banku a jej postupné ozdravenie poskytne NBS IRB rýchlolikvidné zdroje, aby sa mohli vyplácať vklady fyzickým osobám. Na základe rozhodnutia núteného správcu sa vklady z bežných účtov začali vyplácať vo všetkých pobočkách a expozitúrach IRB už v sobotu 20. decembra a v nedeľu 21. decembra 1997. V ďalších dňoch bol obnovený platobný a zúčtovací styk a začali sa vyplácať aj termínované vklady.

-IP-

Nové bankové systémy v Poľnobanke

Ambície Poľnobanky, a. s., udržať si v silnej konkurencii popredné miesto medzi bankami na Slovensku dokumentuje aj prechod banky na nové výkonné zahraničné informačné systémy. Cieľom tejto zmeny, ktorá sa začala r. 1992 a skončila presne 1. decembra 1997, bolo dosiahnuť väčšiu flexibilitu a rýchlosť spracovania transakcií a obchodov. Špecifikom implementačných procesov v Poľnobanke bola skutočnosť, že sa rozhodli implementovať na zabezpečenie bankových retail obchodov a wholesale obchodov dva rôzne bankové systémy, ICBS a MIDAS, ktoré majú síce zhodnú hardverovú platformu, ale rôznych dodávateľov. Úspešná realizácia interfejsov, spájajúcich domáci bankový systém s dvoma zahraničnými systémami je vizitkou vysokej profesionality špecialistov Poľnobanky. Banka spracovávala v procese konsolidovaných uzávierok až tri logicky a časovo previazané bankové systémy, ktoré tvorili jednotný bankový systém.

Zavedením nových systémov klient prestal byť len klientom určitého obchodného miesta, ale stal sa klientom celej banky. To znamená, že môže vykonávať vybrané transakcie v ľubovoľnej organizačnej jednotke banky. Veľkou devízou je aj rýchlosť spracovania transakcií. Prevody z účtu na účet v rámci Poľnobanky sa uskutočňujú v rámci toho istého pracovného dňa a platby do iných peňažných ústavov sú na ich účtoch na druhý deň. Pre pracovníkov banky znamená práca s novými systémami centrálnu správu agend, centrálnu parametrizáciu produktov a distribúciu informácií v reálnom čase v celej sieti používateľov systému.

-POL-

Zľavy pre stavebných sporiteľov VÚB Wüstenrot

Stavebná sporiteľňa VÚB Wüstenrot, a. s., ponúka svojim klientom zľavy pri nákupe prevažne stavebných materiálov vo viac ako 40 predajniach stavebnín na Slovensku. Nárok na zľavu vo výške 3–10 % má každý klient tejto stavebnej sporiteľne, ktorý sa vo vybraných predajniach preukáže identifikačnou kartou alebo platnou zmluvou o stavebnom sporení.

-POL-

Záber z tlačovej konferencie NBS, na ktorej bola verejnosť informovaná o vyhlásení nútej správy v Investičnej a rozvojovej banke, a. s.

VYBRANÉ UKAZOVATELE HOSPODÁRSKEHO A MENOVÉHO VÝVOJA SR
SELECTED INDICATORS ON ECONOMIC AND MONETARY DEVELOPMENTS OF THE SR

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Ukazovateľ	Merná jednotka	1995	1996	1997				Unit	Indicator
				7.	8.	9.	10.		
REÁLNA EKONOMIKA									
Hrubý domáci produkt ^{1) 2)}	mld. Sk	517,1*	553,1*			435,5*		Sk billion	Gross domestic product ^{1) 2)}
Medziročná zmena HDP ³⁾	%	6,8*	6,9*			6,0*		%	Year-on-year change of GDP ³⁾
Miera nezamestnanosti ⁴⁾	%	13,1	12,8	12,8	12,8	12,9	12,8	%	Unemployment rate ⁴⁾
Spotrebiteľské ceny ⁵⁾	%	9,9	5,8	6,0	6,5	5,7	5,9	%	Consumer prices ⁵⁾
OBCHODNÁ BILANCIA ²⁾									
Vývoz (fob)	mil. Sk	255 096	270 643	170 889	195 868	221 754	247 603	Sk million	Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	261 862	340 903	206 796	233 091	260 990	290 597	Sk million	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-6 766	-70 260	-35 907	-37 223	-39 236	-42 994	Sk million	Balance
PLATBNÁ BILANCIA ²⁾									
Bežný účet	mil. Sk	11 637,0	-64 301,0	-35 278,0	-34 820,0	-36 923,0	-39 950,0	Sk million	Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	29 396,0	64 625,1	15 779,2	25 054,5	24 853,5	34 678,1	Sk million	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	46 947,0	7 367,9	-4 863,6	-3 011,7	-5 897,1	1 025,2	Sk million	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY ⁴⁾									
Celkové devízové rezervy	mil. USD	5 147,5	5 685,5	6 381,8	6 731,5	6 776,6	7 270,0	USD million	Total foreign exchange reserves
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 418,4	3 473,3	3 009,5	3 181,0	3 150,9	3 410,9	USD million	Official reserves of NBS
ZAHRANIČNÁ ZADĹZENOSŤ ⁴⁾									
Celková hrubá zahraničná zadĺženosť	mld. USD	5,8	7,8	9,4	9,5			USD billion	Total gross foreign debt
Zahraničná zadĺženosť na obyvateľa SR	USD	1 099	1 473	1 766	1 789			USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									
Devízový kurz ⁵⁾	Sk/USD	29,735	30,647	34,142	34,833	34,429	33,718	Sk/USD	Exchange rate ⁵⁾
Peňažná zásoba [M2] ⁴⁾	mld. Sk	357,0	416,2	423,0	427,1	423,3	424,7	Sk billion	Money supply [M2] ⁴⁾
Medziročná zmena M2 ³⁾	%	19,1	16,6	13,7	13,4	12,5	12,8	%	Year-on-year change of M2 ³⁾
Úvery podnikom a obyvateľstvu ⁴⁾	mld. Sk	307,1	361,3	363,7	366,6	363,2	367,7	Sk billion	Credit to enterprises and households ⁴⁾
Diskontná sadzba ⁶⁾	%	12,0/11,0/9,75	9,75/8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	%	Discount rate ⁶⁾
ŠTÁTNY ROZPOČET ^{2) 4)}									
Prijmy	mld. Sk	163,1	166,3	96,1	109,7	125,1	144,9	Sk billion	Revenue
Výdavky	mld. Sk	171,4	191,9	114,0	134,0	153,1	176,1	Sk billion	Expenditure
Saldo	mld. Sk	-8,3	-25,6	-17,9	-24,3	-28,0	-31,2	Sk billion	Balance
PRIMÁRNY TRH									
Priemerná úroková miera									Average interest rate
- jednorôčné vklady	%	13,00	9,43	10,29	10,38	10,49	10,52	%	- 12-month deposits
- krátkodobé úvery	%	14,32	14,29	18,23	18,38	18,72	18,92	%	- short-term loans
- krátkodobé čerpané úvery	%	16,26	13,27	18,98	18,97	20,90	20,76	%	- short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH									
Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR) **									Average interbank deposit interest rate (BRIBOR) **
- overnight	%	5,67	11,57	29,58	23,63	25,18	27,16	%	- overnight
- 7-dňová	%	5,94	11,79	28,06	24,96	26,20	27,48	%	- 7-day
- 14-dňová	%	6,14	11,82	26,23	23,31	26,09	27,28	%	- 14-day
- 1-mesačná	%	6,54	11,87	25,46	24,70	26,51	27,00	%	- 1-month
- 2-mesačná ⁷⁾	%	8,09	11,86	25,22	-	26,50	26,59	%	- 2-month ⁷⁾
- 3-mesačná	%	7,61	11,86	24,93	-	25,66	26,17	%	- 3-month
- 6-mesačná	%	10,11	11,93	24,45	-	-	26,68	%	- 6-month

¹⁾ stále ceny december 1995

²⁾ kumulatívne od začiatku roka

³⁾ zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

⁴⁾ stav ku koncu obdobia

⁵⁾ kurz devíza stred, priemer za obdobie

⁶⁾ rok 1995 zmeny sadzby od 17,3, a 6.10., rok 1996 zmena sadzby od 13,1.

⁷⁾ rok 1995 priemer za obdobie júl-december

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozit v SR“

¹⁾ Constant prices December 1995

²⁾ Cumulative figures since the beginning of the year

³⁾ Change compared with the same period of previous year

⁴⁾ As the end of period

⁵⁾ Midpoint rate, average of period

⁶⁾ Year 1995 changes since 17.3. and 6.10., year 1996 change since 13.1.

⁷⁾ Year 1995 average of period July-December

* Preliminary data

** From 29. 5. to 15. 10. 1997 „Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market“

THE MONETARY PROGRAMME OF THE NATIONAL BANK OF SLOVAKIA FOR THE YEAR 1998

At the beginning of each December, the Bank Board of the National Bank of Slovakia (NBS) evaluates the results achieved by the Slovak Republic in the area of economic and monetary development and sets the basic goals of its monetary programme for the coming year. This year is no exception. At its 24th session held on 12 December 1997, the Bank Board analysed the current economic and monetary developments, as well as the conditions for the fulfilment of monetary policy objectives set for 1997. Subsequently, the Bank Board approved the Monetary Programme of the NBS for 1998.

Monetary Development in 1997

Over the course of 1997, the National Bank of Slovakia carefully monitored the fulfilment of its monetary programme. Developments during the last few months have shown that the NBS has managed to fulfil its basic monetary policy objectives: the inflation rate is at an acceptable level and the exchange rate of the currency is relatively stable. In connection with the monetary policy measures adopted in July 1996, which were accompanied by a shift to a quantitative implementation of monetary policy in influencing the level of liquidity and the conduct of the banking sector since 1 January 1997, the Bank has managed to slow down the rate of growth in the basic monetary aggregates, the key monetary variables, the values of which are approaching the figures set forth in the monetary programme.

According to the latest figures (preliminary data recorded at the end of November 1997 at fixed exchange rates), the rate of growth in net domestic assets has reached 7.7% year-on-year, the 12-month rate of growth in the money supply in terms of the M2 aggregate was at the level 11.5%, and domestic credit has expanded year-on-year by 10.5%. On the basis of short-term forecasts, we suppose that the volumes of monetary aggregates will reach, at the end of the year, the approximate figures projected in the Monetary Programme for 1997. The country's inflation, expressed in terms of the Consumer Price Index, is expected to fluctuate around 6% towards the end of year. Gross Domestic Product continues to grow in real terms at a rapid rate. At the end of 1997, the growth of GDP is expected to exceed the originally forecasted 5%, and in real terms, to approach the 6% level. Domestic demand is expected to remain a growth item, especially gross investment.

The deficit in the current account of the balance of payments reached Sk 36.9 billion during the first nine months of the year. The conservative monetary policy of the NBS and the measures taken by the Slovak Government have been acting as a brake on the growth of imports, contributing in this way to the improvement of the trade balance of the Slovak Republic. There is a good reason to believe that the ratio of the balance of payments current account to GDP may reach the level of 8% at the end of 1997 as estimated by the NBS, thereby representing an improvement over the previous year's le-

vel. It must be admitted that the National Bank of Slovakia had expected more favourable developments in this area in 1997. For the time being, a qualitative change is underway in the development of the trade balance and the balance of payments current account. For some time, exports have been growing at a faster rate than imports, while the share of the current account deficit has been declining, but still has not reached the so-called monetarily safe zone of below 5% of GDP. Therefore, it is important that developments in this area be favourable. The situation is gradually improving, however, so that the current results are considerably better than those in the past year.

This year's negative developments include not only the substantial increase in the country's external debt, but also the high level and volatility of interest rates. The rise in the level of interest rates has also been influenced by the sharp growth in the budget deficit of the public sector, the financing of which encountered certain setbacks in the market. The deficit in the balance of payments current account and the internal imbalance of the economy were the main reasons behind the attack against the Slovak koruna and the relatively significant fears of devaluation.

The results achieved in the area of monetary aggregates were due mainly to the slowdown in the growth of bank lending to households and enterprises. However, this development means the displacement of private sector activities by the public sector, which is dangerous in the long run and may negatively influence the production-oriented development of the economy in the years to come.

The Monetary Programme of the NBS for 1998

According to our forecasts, monetary development in 1998 will occur in an environment of internal and external imbalances, while the intensity of these two imbalances is expected to become more moderate. Monetary policy and its main objectives do not end on 31 December and do not begin on 1 January. Monetary development is a continuous process and the monetary priorities for 1998 have been set accordingly. The National Bank of Slovakia will continue in strengthening the internal and external stability of the Slovak koruna.

The annual rate of consumer-price inflation is expected to range between 5.6 and 5.9%, while the fixed no-

minimal exchange rate of the koruna is to be kept within the set fluctuation band ($\pm 7\%$). The prerequisite for such monetary developments is a 4.8% growth in real GDP, with an accompanying decline in the current account deficit to below 6% of GDP. Within GDP, the savings rate is likely to remain behind the rate of investment; however, the difference between them will diminish somewhat in 1998, when compared with the figures for the previous years. Pressures on the replenishment of domestic savings by foreign savings will continue.

The following development of monetary variables is consistent with the goals and forecasts of the monetary programme: a growth of 11.5% in net domestic assets, accompanied by a year-on-year increase of 9.4% in the money supply, expressed in terms of M2. In forecasting the budgetary performance of the public sector, the rate of growth in bank lending to households and enterprises is expected to reach 7.9%, while the foreign exchange reserves of the NBS are expected to be 3.2 times greater than the volume of average monthly imports of goods and services in 1998.

With regard to the assumed stable development of the money supply in 1998, accompanied by a moderate increase in the scope of bank loans to households and enterprises, the NBS expects a fall in the level of interest rates on both the money market and the market for primary deposits and loans. This tendency has already been recorded during the last few months of 1997. A more significant fall in the price of money will probably be hindered by the relatively large volume of resources, which will be tied up by the State budget within the scope of debt servicing, and the need for new resources for the financing of the fiscal deficit in 1998.

In 1998, the development of interest rates will again depend on the involvement of the public sector in the allocation of resources. In the event of a larger-than-expected expansion in the public sector, however, it will not be possible to force interest rates down through a loosening of the monetary policy of the NBS. This would only deepen the imbalances in the economy with negative impacts on its external imbalance and future growth.

With regard to monetary policy operations, only one change is expected in the area of monetary-policy factors. In connection with the establishment of the Eximbank of Slovakia and the Fund for Export Promotion, the National Bank of Slovakia will conduct bills of exchange operations only in the area of agriculture.

In 1998, we do not expect any substantial change in the set of monetary-policy instruments utilised by the NBS. It may be stated that the quantitative conduct of monetary policy through open market operations proved correct in 1997. The same applies to the foreign exchange position of banks for monetary purposes, which also contributed to the successful counteraction of the attack made on the Slovak currency in May 1997. Therefore, this measure is to remain in effect in 1998.

The currently applied instruments of monetary policy are flexible enough for making operative corrections in

the course of monetary policy in response to future developments. In the coming year, the NBS will continue to implement a transparent monetary policy and to stabilise the development of the inter-bank market to the extent as possible. A condition for this is the harmonisation of monetary and fiscal policies with a view to reduce the external and internal macro-economic imbalances.

There are also risks involved in future developments. The concurrent achievement of an acceptable level of inflation and real growth in GDP, is conditional upon a gradual price deregulation, acceleration in restructuring and economic transformation, with an emphasis on problematic areas such as banking, agriculture, and machine engineering. The issues relating to the effectiveness of wage regulation, the maximum ratio of foreign debt, and problems in the banking system remain open. Risks are also involved in the development of public finances.

In 1998, the structure of the monetary programme will again be focused on the mitigation of external imbalances and the creation of conditions for exchange rate stability and economic growth. The parameters of the Monetary Programme for 1998 are based on some forecasts of macro-economic development, the changed orientation and level of which may considerably modify the results of monetary policy as well. A marked deviation from the presented monetary programme might result in a distressing process of uncontrolled search for economic balance.

The year 1998 will not be an easy one. The natural laws of economics cannot be contravened in the long run. The disciplinary function of the fixed exchange-rate policy must be respected by all economic entities. In this area, the positive aspects of the fixed exchange rate regime clearly dominate, in the opinion of the central bank. The philosophy of monetary policy formulation is based on long-term objectives.

The implementation of monetary policy represents a continuous process. At its last session, the Bank Board of the NBS also discussed a monetary outlook for the period until the year 2001. In this area, we collaborate with independent research institutes as well. The presented monetary development is sustainable and the goals of the programme are attainable. However, its implementation requires the co-ordination of all components of monetary policy and support in the form of accelerated restructuring in the micro-sphere. The monetary programme responds to domestic and foreign conditions without threatening the fulfilment of the primary objective of the Bank - which is to maintain the external and internal stability of the local currency, while at the same time supporting real economic growth.

The future of Slovakia lies in international co-operation and integration. Monetary development and monetary policy are influenced and will, in the coming years, depend on the process of Slovakia's entry into international economic and political organisations.

*Presented by the Bank's Governor Vladimír Masár
at a press conference held on 18 December 1997*

HOUSEHOLD SAVINGS IN THE PROCESS OF TRANSFORMATION OF THE SLOVAK ECONOMY

Ing. Jaroslav Belás
Všeobecná úverová banka, a.s.

Household savings, as a significant macroeconomic indicator, represent, in principle, the deferred consumption of households and at the same time a significant source of financing for the provision of bank loans to the entrepreneurial sector. It is noteworthy that, despite the declared significance of household savings within the hierarchy of macroeconomic variables, economic theorists show a relatively low interest in the study of this indicator and, in commercial banking practice, the management of deposit products is regarded as a less significant task.

The aim of this contribution is to sum up the results of basic theoretical studies carried out in the area of household savings, to define the basic reasons for saving within the national economy, and to analyse the basic quantitative and qualitative changes recorded in the area of household savings during the process of transformation.

Theoretical Assumptions

Sobek, O. [3] defines savings as follows: 'The savings of economic entities are defined as funds, withdrawn temporarily from the circular flow of income with a view to deferring a part of the current income for utilisation at a later time.'

In reference [5], there are some other definitions of savings, of which the following can be used for the purposes of this contribution: 'The savings of households are generally defined as the difference between consumption and disposable income. They consists of two basic components: deposits and cash. The level of savings represents an important indicator of the country's economic situation, as household reserves on the one hand, and as an important source of bank credit for the national economy on the other. At present, this source represents more than 55% of the total amount of credit resources.'

A substantial and characteristic element in relation to the definition and analysis of the reasons for saving within the national economy, is represented by the individual decisions of households to defer a part of their consumption for a later period. The decision making process may be based on reasonable grounds, but may also contain some intuitive elements.

The economic reason for saving in the national economy is deferred consumption and the gradual creation of money reserves for use in the future. In this connection, an interesting issue is the definition of the reasons for saving and their impacts on macroeconomic and microeconomic developments.

Sobek, O. [3] presents a very interesting and stimulating opinion on the analysis of the reasons for saving within the national economy: 'It is possible to state that, in fact, there is no satisfactory and generally accepted theory explaining the motives for household savings. It is obvious that savings cannot be explained by a single reason and that there are non-economic reasons as well. From the economic point of view, the motives for saving are in actual fact un-

reasonable, because savings reduce the real standard of living at the current time; however, saving occurs in every economic system.'

The aspect of maximising the current standard of living may not be regarded as a primary economic motive. From the microeconomic point of view, a primary economic motive for saving is the harmonisation of the consumer strategies of households with their budgetary possibilities, i.e. it is necessary to react to the fact that some consumer goods cannot be obtained from the current income, but it is necessary to create money reserves for their purchase in the future.

Empirical evidence in this area indicates that the purposefulness of savings cannot be identified with the purposefulness of their prospective utilisation. With regard to the properties of savings, the purpose of their use will change during the process of saving.

A significant microeconomic motive is represented by the capitalisation of savings in the form of interest. This aspect determines the structure of savings in favour of deposit formation, especially under conditions of positive real interest rates, and significantly influences the rate of savings within the national economy.

The decision of households on the division of their income between saving and consumption is conditioned upon the real economic situation. The individual economic variables influence the decision on savings to a varying extent. Economic categories such as income, prices, inflation, directly influence the process of saving in the national economy, because they have a direct influence on the conditions of the realisation of household income.

In this connection, however, it is not possible to disregard the basic economic framework, which can be measured in terms of macroeconomic variables (GDP, State budget deficit, unemployment, balance of payments), because it is evident that the decisions of households are indirectly influenced by the macroeconomic situation and the expectations in the area of economic development.

The objective necessity to bring an individual's strategy for consumption into harmony with his budgetary possibilities at the macroeconomic level, determines the existence of a stable level of savings. This result points to the fact that the resultant of various decisions made by numerous individuals is a relatively stable level of savings in the long run.

The savings function must be viewed from both the microeconomic – in the creation of conditions for an increase

in individual consumption in the future – and the macro-economic points of view – in a shift of resources from consumption into an accumulation fund, and the creation of conditions for a faster growth of the national economy.' [1]

The permanent action of savings in the economy means that their influence is stronger from the macroeconomic point of view and suppresses the microeconomic aspects. The above conclusion generally applies for the period of normal economic development on the basis of regular year-on-year increases in savings; however, it cannot be considered to be absolutely valid.

In connection with the defined economic and psychological motives, it is possible to derive the nature of spontaneous saving. In principle, it is not possible to determine the exact economic laws governing savings, given the strong influence of the human factor. This means that the consumer decides himself whether to spend his money on goods, or to save for future use, but at the same time, is easily influenced by supply and his preferences of a subjective nature.

Quite interesting mathematical and statistical results are presented in the work of Murarik, R., in the area macro-economic indicators [2]: 'Only minor dependence was found between total household income and household savings, total household income and the rate of savings, earned income and household deposits, earned income and the savings rate, total household expenditure and household deposits, and between total household expenditure and the rate of savings.'

The aforementioned conclusions of mathematical and statistical analyses applied to conditions of the Czech Republic, need to be interpreted in a suitable manner. The macroeconomic environment significantly determines the decisions of household on savings, but cannot be regarded as an automatic regulator. In the case of extreme values, however, closer dependence is to be expected between the above values. For example, if the total income of households in a given year equals zero, we can hardly expect an increase in household savings, if we disregard the interest accrued.

Despite the definitions and justifications of the characteristic features of the savings, the issue of active influence on saving will surely be very interesting for the practical activities of commercial banks.

If we assume that saving is an objective economic phenomena, commercial banks offer realistic conditions for the accumulation of sufficient deposits in the form of a change in the structure of savings in favour of deposits, or a change in the structure of deposits in favour of commercial banks, which have well-functioning marketing departments for deposit products.

An objective feature of savings is their irregular nature. It is evident that a part of the deposits is formed regularly within the scope of the existing deposit products of commercial banks; in spite of this, it is possible to assume that savings in general develop irregularly.

On the one hand, saving is determined by the own preferences of the consumer (we may expect that the preferences have a considerable variability and intensity under the influence of various factors), his expectations in the

area of income, consumption, the development of macro-economic variables (inflation, interest rates, etc.), which are of a subjective nature, and the influence of real economic variables (inflation, interest rates, etc.).

On the basis of the defined properties of savings and the motives for saving, we may expect that the process of saving is affected by a whole series of conflicting factors, where a change in the intensity of the individual factors may give rise to an overall change in the indicator, with a minimum chance to quantify the relevant development precisely.

In addition to the economic motives for saving in the national economy, there are psychological motives as well. It is obvious that the saving of households does not always represent a reasonable activity, for a considerable segment of households saves intuitively.

In his popular work 'Money is My Friend' [3], Laut, P. defines the law of saving and presents interesting comments on this issue. According to the author, the law of saving 'means to put aside a part of present income with the aim of ensuring leisure time in the future or increasing the level of income in the future. If you are able to save on a regular basis, this means you are at least as intelligent as a squirrel which also puts aside nuts for the winter.'

The author presents a very interesting motive for saving, which may be included in the category of psychological motives. 'Under saving, I understand the putting aside of money for a particular purpose in the future. Regardless of how you earn a living, you receive your money not continuously, by in parts. Almost everybody wants to buy something, the price of which exceeds the level of the amount received at any one particular time. If one wishes to realise his dream, one has two possibilities. The first of them is to borrow money, to buy the object of his desire, and to repay the debt in instalments from his future income - plus interest. The second possibility is to put aside a part of his income until the money necessary for the purchase of the required thing accumulates. Seemingly, the only difference between these possibilities is that borrowed money makes it possible for one to satisfy one's need at once in exchange for the interest one has to pay to one's creditor. However, there is one more difference which is not so obvious, particularly to people who are in the habit of purchasing everything on instalments. This difference is the inner peace (underlined by the author). If one pays for one's purchase in cash, one does not have to worry about instalments and one will be free to spend one's future income at one's convenience.'

In conclusion, we can define the formal savings function, which presents the potential possibilities of saving in the national economy, depending on the defined factors and motives.

$$S_x = f(E, I, P_c, T, F);$$

where:

S_x = savings;

E = level of the economy expressed in terms of macro-economic variables (GDP, State budget deficit/surplus, inflation rate, unemployment rate);

I = personal income;

P_c = price level and its dynamics;

T = subjective factors – taste, preference, expectations, tradition;

F = other (psychological factors);

The reason behind the definition of the savings function is the systemic summarisation of factors, which determine the process of saving by households within the national economy and draws attention to the complicated internal relationships.

In connection with the objective necessity of optimising the resources of Slovak commercial banks, the said function defines the potential possibilities of the bank to purposefully influence the behaviour of households. In defining the formal function of savings, the author does not set forth an exact method for the calculation of savings in the national economy.

Development of Household Savings

For the purposes of an objective analysis, it is necessary to define the specific features of savings in a centrally planned economy:

- from the qualitative point of view, household savings represent a significant element, which accelerates the development of the national economy; from the quantitative point of view, the rate of savings is usually lower than in market economies, despite its upward trend;

- the development of household savings can be regarded as an exogenous variable, which follows from the 'relatively' free decision on the use of their disposable income in a specific economic environment. The features of a centrally planned economy can be seen in the following: a part of household savings represents so-called forced savings, the money cannot be converted into capital, the interest rates are minimal and do not represent an economic incentive for saving;

- in quantitative terms, the most important reasons for saving are of a psychological nature.

The rate of household savings expressed as a percentage of disposable income during the period of central planning, from 1953 (after the currency reform) to 1989, fluctuated within the range of positive values (0.2; 6.7). The lowest annual rate of savings in the CSFR was recorded in 1953, when deposits suffered an absolute decline (only once), whereas the highest rates of savings were recorded during the years 1969 to 1973, when the annual rate of savings ranged from 5.3 to 6.7%. In the 1980s, the average rate of savings was at the level of 4.5%.

The results of a micro-census held in 1986 in the area of savings, showed that the reasons of Czechoslovak households for saving were clearly dominated by non-specific reasons. The most frequent reason was the need for financial reserves (60.28% of households), which was followed by saving for retirement (40.13% of households) and saving in favour of children (34/67% of households).

The development of household deposits including interest in the territory of Slovakia during the former CSFR, took a dynamic course. In 1953, the volume of household deposits including interest stood at Kcs 386 million; in 1970, Kcs 17,018 million; in 1980, Kcs 47,927 million;

and in 1989, Kcs 89,992 million, i.e. the volume of household deposits increased 233 times during the period of 35 years. For the sake of truthful illustration of this development, it is possible to use another indicator, e.g. the volume of household deposits increased 5.3 times during the period from 1970 to 1989, with regard to the unreliable basic assumptions.

The transformation of the Slovak economy from a centrally planned and controlled economy into a market-driven economy represents a principal qualitative change, which has influenced all economic phenomena and indicators, and/or changed the principles on which they are based.

The Czecho-Slovak model of economic transformation was based on the principles of price and wage liberalisation, restrictive fiscal and monetary policy, privatisation, and the internal convertibility of the currency.

With regard to the general laws of economic theory, the declared principles of the transformation model created unfavourable conditions for household savings. In the absence of a competitive environment, the liberalisation of prices and wages had a direct negative impact on the level of real income and household savings; the restrictive fiscal and monetary policies hindered the growth of real incomes; and the process of privatisation opened up a world of possibilities for the conversion of savings into capital. The declared principles of transformation must be viewed as a function of real economic results, expressed in terms of basic macroeconomic variables.

During the period under review, GDP at current prices showed a tendency to grow. In 1990, 1991, and 1993, GDP at current prices showed an upward trend; in 1992 and 1993, a decline was recorded, and the following three years saw a gradual growth. With a certain simplification, we may state that GDP has created a moderately positive environment for the growth of household savings.

During the period under consideration, the State budget produced a marked deficit, which in principle created favourable conditions for household savings in nominal values, even if the rate of this indicator varies with regard to its real economic content and various intensity. The preferential growth in budget expenditure created a basis for a rise in the level of household income, in the budgetary area in a direct form, and in the entrepreneurial area through government spending.

The annual rate of consumer-price inflation showed a fluctuating trend. The inflation rate fell from 61.20% in 1991 to 10% in 1992. The year 1993 saw a marked rise in inflation, which was followed by a gradual decline during the next three years. With regard to the essence of this macroeconomic indicator and its development during the period under review, we may deduce that it created rather negative conditions for household savings. In this connection, it is necessary to analyse inflation as a function of interest rates, with regard to the stimulating effect of real interest rates.

In this connection, Sobek, O. [4] evaluates developments in the area of interest rates as follows: 'In 1994, real interest rates were negative (i.e. nominal interest rates were lower than the rate of inflation) in Slovakia. Not un-

til the second half of 1994, could one talk about positive real interest rates.'

The rate of unemployment, as an important macroeconomic indicator, has a significant influence on savings. With regard to the economic content of this indicator and its value during the period of transformation, it may be stated that the situation in the area of employment negatively influenced the savings of households, because the actual values were above the declared natural rate of unemployment.

The described quantitative analysis of the development of macroeconomic indicators provides a basic picture of the economy and its orientation, and defines the direction of the individual variable. In accordance with the defined formal savings function, which indicates a clear conclusion concerning the direction and intensity of the influence of macroeconomic variables on saving, an analysis has been made of the basic variables – the savings ratio and household deposits.

The rate of savings, expressing the proportion of gross savings to disposable household income, showed a tendency to fluctuate. The decline in savings in 1990 (by 1% year-on-year) can be regarded as the result of the price liberalisation prepared as of 1 January 1991, for households used their current incomes as well as savings to purchase goods for future use. In 1991, the rate of savings recorded a marked increase, which was followed by a fall during the following years; in 1994, the ratio increased significantly to 15.7%, from 3.3% in 1993. During the following years, the situation stabilised at the level of 1994.

During the period of economic reform (with the exception of 1990), the rate of savings fluctuated within the range of positive values (3.3; 15.7) with an average value of 8.2%. In comparison with the savings rate during the period of centrally planned economy (the 1980s), the level of this indicator was 3.7% higher during the period of economic transformation.

During the years under review (with the exception of 1990, when the rate of growth fell by 4% year-on-year), the volume of household deposits showed a positive trend, in the form of a marked increase from the minimum level of Sk 86,475 million in 1990, to Sk 194,586 million in 1996, representing an amount 2.2 times greater than the figure recorded six years before. The average rate of growth in household deposits reached 11.9% during the period under review. In comparison with the 1980s, when deposits increased only 1.8 times in ten years, the rate of growth in deposits was faster during the process of transformation.

Quantitative Changes in the Area of Savings

The process of economic reform caused some quantitative changes in the area of savings. In contrast with a centrally planned economy, where a part of the savings originated from the fact that households did not have the possibility to buy the goods and services they really wished and could afford, the process of price liberalisation gave rise to the occurrence of forced savings of a 'special nature' in a certain category of households, for which the prices of some goods and services became unattainable, or attainab-

le over a longer period of time, thereby requiring saving for their purchase.

Another significant change is the fact that households may realise their money incomes in a real economic environment, with greater room for decisions. During the process of economic reform, the individual terms are gradually filled with real economic contents. The possibility of converting savings into capital in the form of investment in various entrepreneurial activities, or through the purchase of securities, represents a significant stimulus for individuals to realise their incomes.

The polarisation of society, its marked differentiation according to the level of income, as an accompanying phenomenon of the transformation process, gave rise to the appearance of three qualitatively different groups.

The group of wealthy people with progressive orientation, mainly invests money in business activities; saving represents an accompanying phenomenon of minor importance in the structure of their financial resources; however, the savings of this group probably represent a significant amount in absolute terms.

The second group, which is probably the largest, comprises people of a conservative orientation. These people have acceptable income, which enable them to save, or realise a part of their income in the form of investments. This group of people is formed by current and prospective depositors – customers of commercial banks.

The third group of people is composed of those with minimum income, who have difficulty in securing the basic necessities of life. As far as their savings are concerned, they do not represent a significant amount.

The hitherto experience derived from the transformation of the Slovak economy in the area of household savings, cannot be evaluated without a certain degree of ambiguity, with regard to the relatively short length of this process and the concurrence of numerous conflicting factors and the varying intensity of their effects. With regard to the current situation on the Slovak money market, however, both economic theory and practice are expected to show increased interest in the analysis of household savings, particularly in the form of deposits placed with commercial banks.

References:

1. Laut, P.: Money is My Friend, Talpress Praha, 1992.
2. Murárik, R.: Analysis of the Dependence of Household Income and Expenditure on Selected Macroeconomic Indicators in the CR, Finance and Credit, 1994, No. 12., pp. 674-691.
3. Sobek, O.: The Function of Savings in a Socialist Economy, Finance and Credit, 1989, No. 39, pp. 463-470.
4. Sobek, O.: The Basic Problems of Slovak Commercial Banks are Rooted in the Past, Trend, 14 June 1995.
5. Vavrejšnová, M.: The Development of Household Savings in the CR over the Course of Economic Transformation, Political Economy, No. 4, 1994.
6. Data from the Statistical Office of the SR and the NBS.

Radosť zo života v Novom roku
PF '98

POŠTOVÁ BANKA

BANKA PRE TEBA

